

ТӨРИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

№ 27 (552)

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

- Анхдугаар чуулганыг төвлөн зарлах тухай

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

- Хууль хэрэгжүүлэх зарим арга хэмжээний тухай

Улсын Их Хурлын Тамгын газар

Улаанбаатар хот

2008 он

ТӨРИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН АЛБАН МЭДЭЭЛЭЛ

Додоо хоног тутмын

Улаанбаатар хот

2008 оны долдугаар сарын 18

№27 (552)

Гарчиг

Нэг. МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

425.	Зарим хүнийг одон, медалиар шагнах тухай	Дугаар 176	781
426.	Содовын Баясгаланд Монгол Улсын соёлын гавьяат зүтгэлтэн цол хүртээх тухай	Дугаар 177	784
427.	Балдансамбуугийн Дамдинд Монгол Улсын гавьяат багш цол хүртээх тухай	Дугаар 178	784
428.	Бэгзийн Балжиннямд Монгол Улсын урлагийн гавьяат зүтгэлтэн цол хүртээх тухай	Дугаар 179	785
429.	Содовсүрэнгийн Нарангэрэлд Монгол Улсын шинжлэх ухааны гавьяат зүтгэлтэн цол хүртээх тухай	Дугаар 180	785
430.	Төмөрбаатарын Сэнгээд Монгол Улсын аж үйлдвэрийн гавьяат ажилтан цол хүртээх тухай	Дугаар 181	785
431.	Пүрэвийн Жавсанрагчаад Монгол Улсын хүний гавьяат эмч цол хүртээх тухай	Дугаар 182	785
432.	Ширнэнгийн Цогцэцгэд Монгол Улсын гавьяат жужигчин цол хүртээх тухай	Дугаар 183	786
433.	Будын Дамдинсүрэнд Монгол Улсын гавьяат жужигчин цол хүртээх тухай	Дугаар 184	786
434.	Магсарын Дамдинсүрэнд Монгол Улсын урлагийн гавьяат зүтгэлтэн цол хүртээх тухай	Дугаар 185	786
435.	Баасангийн Аюушид Монгол Улсын гавьяат малчин цол хүртээх тухай	Дугаар 186	786
436.	Самдангийн Урмаад Монгол Улсын гавьяат багш цол хүртээх тухай	Дугаар 187	787
437.	Зарим хумүүсийг аймаг, сум дунд. дүүргийн шүүхийн шүүгч, Ерөнхий шүүгчийн албан тушаалд томилох тухай	Дугаар 199	787
438.	Шүүгчийн албан тушаалаас чөлөөлөх тухай	Дугаар 200	787
439.	Анхдугаар чуулганыг товлон зарлах тухай	Дугаар 229	787

Хоёр. МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

440.	Хууль хэрэгжүүлэх зарим арга хэмжээний тухай	Дугаар 162	788
------	--	------------	-----

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

2008 оны 06 дугаар
сарын 18-ны одор

Дугаар 176

Улаанбаатар
хот

Зарим хүнийг одон, медалиар шагнах тухай

Үйлдвэрлэл, худалдаа, үйлчилгээ, захирагааны болон төрийн бус байгууллагад олон боловсрол, шинжлэх ухаан, эрүүл мэнд, хөдөө аж жил санаачилга, үр бүтээлтэй ажиллаж байгаа дор ахуй, уул уурхай, эрчим хүч, хэвлэл мэдээлэл, төр- дурдсан хүмүүсийг одон, медалиар шагнасугай.

ХӨДӨЛМЮРИЙН ГАВЬЯАНЫ УЛААН ТУГИЙН ОДОНГООР:

1. Дугарсүрэнгийн Батмөнх - УИХ-ын Тамгын газрын "Төрийн мэдээлэл" эмхтгэл хариуцсан ажилтан
2. Чойжилжавын Гундэгмаа - П.Н.Шастины нэрэмжит Клиникийн төв эмзэглийн монголын уламжлалт оношлогоо эмчилгээний тасгийн эрхлэгч
3. Хандын Жавхлан - Сэлэнгэ аймгийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын дарга
4. Чойжамын Жаргалсайхан - Сэлэнгэ аймгийн Цагааннуур сумын Засаг дарга
5. Дуламжавын Мягмаржав - "Монголросцветмет" нэгдлийн харьяа Хэнтий аймгийн Бор-Өндөрийн УБҮ-ийн автобазын жолооч
6. Ишдоржийн Нямбуу - Сэлэнгэ аймгийн үйлдвэр, худалдааны "Бат-Оюу" ХХК-ийн еренхий захирал
7. Ядамжавын Рэнцэн - Ховд аймгийн Дуут сумын малчин
8. Тултын Тэгшжартгал - Төмөр замчдын дуу бүхий чуулгын дуучин

ЦЭРГИЙН ГАВЬЯАНЫ УЛААН ТУГИЙН ОДОНГООР:

Шагдарын Лхагвасүрэн - Дархан-Уул аймгийн Онцгой байдлын хэлтсийн дарга, дээд ахмад.

"АЛТАНГАДАС" ОДОНГООР:

1. Нимнэгагийн Амгалан - ХААН төв банкны Улаанбаатар хот дахь Үйл ажиллагааны газрын захирал
2. Дэмбэрэлийн Банзрагч - Үндэсний Татварын еренхий газрын улсын ахлах байцаагч
3. Сүхбаатарын Бархас - Нийслэлийн Баянзүрх дүүргийн Соёлын төвийн захирал
4. Намрапын Батбаяр - Нийслэлийн БГД-ийн "Сэтгэмж" цогцолбор сургуулийн захирал
5. Дагвардоржийн Бат-Эрдэнэ - Нийслэлийн худалдаа, үйлчилгээний "Веам сервис" хоршооны еренхий захирал
6. Жүрийн Баянсан - МУИС-ийн Монгол хэл, соёлын сургуулийн багш
7. Дашицэргийн Ганболд - Улсын Клиникийн төв эмзэглийн эмчилгээний хоол, үйлдвэрлэл-үйлчилгээний нэгдээн тасгийн тогточ, технологич
8. Жигжидийн Ганхуяг - Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын дарга
9. Цэдэн-Ишийн Гэндэнжамц - "Дулааны цахилгаан станц-4" ХК-ийн ахлах мэргэжилтэн
10. Цэрэндэнэвийн Дамба - Нийслэлийн Монгол-Германы хамтарсан 38 дугаар сургуулийн дуу хөгжмийн багш
11. Чойдорын Дашдорж - Ховд аймгийн Цэцэг сумын ЗДТГ-ын хөдөө аж ахуйн хяналтын улсын байцаагч
12. Нурдэвийн Дашхүү - Нийслэлийн худалдаа, үйлчилгээний "Суман гун трейд" ХХК-ийн захирал
13. Дамбийн Долгорсүрэн - Баянхонгор аймгийн Боловсрол, соёлын төвийн арга зүйн
14. Халтарын Дорж - Олон Улсын хүүхдийн "Найрамдал" төвийн жолооч
15. Осорын Дулмаа - Овхерхангай аймгийн Хархорин сумын "Асар-Хайрхан" эмзэгтэйчүүдийн хувийн эмзэглийн менежер
16. Бямбагайн Дүнинтончиг - Ховд аймгийн Манхан сумын Зэрэг гол багийн малчин
17. Самдангийн Жавсан - ШУА-ийн Хими, хими технологийн хүрээлэнгийн эрдэм шинжилгээний ажилтан
18. Жамсранжавын Жадамбаа - Нийслэлийн Баянгол дүүргийн 7 дугаар хорооны ендер настан
19. Чадраабалын Жадамбаа - Ховд аймгийн Жаргалант сумын Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын нарийн бичигийн дарга
20. Бисэмбэгийн Зайнопда - Нийслэлийн Налайх дүүргийн ендер настан, ахмад уурхайчийн
21. Санзайдоржийн Ичвишоров - "Монголросцветмет" нэгдлийн харьяа Хэнтий аймгийн Бор-Өндөрийн УБҮ-ийн Еренхий инженерийн үйлдвэрлэл хариуцсан орлогч
22. Бэрзгийн Лхагвасүрэн - УДБЭТ-ийн хөгжимчин
23. Даашондогийн Лувсандуулам - Нийслэлийн Батануур дүүргийн Ахмад багш нарын зөвлөлийн тэргүүн
24. Даваахүүтийн Мэндэжартгал - Нийслэлийн "Биокомбинат" ТӨҮГ-ын еренхий инженер
25. Шархууийн Мягмаржав - Арьсны евчин судалалын төвийн их эмч, тасгийн эрхлэгч
26. Доржийн Нарангэрэл - Эрүүл мэндийн яамны ахлах мэргэжилтэн
27. Дамбаагийн Наранзул - Халдварт евчин судалалын үндэсний төвийн албаны дарга
28. Лхасууринийн Орхон - Төмөр замын дээд сургуулийн орос хэлний багш
29. Батаагийн Отгонбаяр - ШУТИС-ийн Холбоо, мэдээллийн технологийн их сургуулийн багш
30. Банзаржавын Otto болой - МУИС-ийн Физик-электроникийн сургуулийн эрдэм шинжилгээний ахлах ажилтан
31. Аацангийн Оюунчимэг - ЭНЭШТ-ийн хүүхдийн сэхээн амьдралуух, эрчимтэй эмчилгээний тасгийн их эмч, тасгийн эрхлэгч
32. Ванчинцдоржийн Пүрэвжаргал - Нийслэлийн Хан-Уул дүүргийн 26 дугаар дунд сургуулийн захирал

33. Цогтоогийн Рэнцэнмягмар - Халдварт евчин судлалын үндэсний төвийн эмнэлгийн туслаамж үйлчилгээ зэрхэлсэн дэд дарга

34. Төмөрийн Сандуйжав - Нийслэлийн Баянгол дүүргийн 16 дугаар хорооны өндөр настан, МАХН-ын ахмад зүтгэлтэн

35. Пүрэвдоржийн Саруул - Монгол банкны Мэдээллийн технологийн газрын сүлжээний зохицуулагч

36. Бүдийн Содном - Нийслэлийн Баянгол дүүргийн "Сэтгэмж" цогцолбор сургуулийн нягтлан бодоч

37. Менхдашийн Сугар - Өвөрхангай аймгийн Хархорин сумын математикийн гүнзгийрүүлсан сургалттай сургуулийн захирал

38. Дашийн Сууринбат - УБТЗ-ын Олон улсын тээвэр зуучлалын төвийн Сэлэнгэ аймаг дахь Сүхбаатар салбарын дарга

39. Самбуугийн Сунжээлхагва - Завхан аймгийн Улаастай сумын Богдын гол багийн ногоочин

40. Дащдуламын Сүрэнхорлоо - Халдварт евчин судлалын үндэсний төвийн эмчилгээний туслаамж, үйлчилгээний чанарын албаны дарга

41. Жигмэдийн Сүхддолгор - МУИС-ийн Биологийн факультетийн багш

42. Лувсанчүлтээмийн Сэргхорлоо - Сэлэнгэ аймгийн Сүхбаатар сумын 11 жилийн 4 дүгээр сургуулийн орос хэлний багш

43. Шагдарын Туяа - МУИС-ийн Гадаад хэл, соёлын сургуулийн багш

44. Бадарчийн Цэвээндорж - Говь-Алтай аймгийн Цогт сумын дунд сургуулийн захирал

45. Жанживын Цэнд-Аюуш - Баянхонгор аймгийн Баянхонгор сумын "Номгон" ахлах сургуулийн захирал

46. Баатарын Цэцэг - Нийслэлийн эрчим хүчиний "Эрчим" ХХК-ийн ерөнхий менежер

47. Гапсангийн Чулуунбаатар - Налайх дахь Мэргэжлийн сургалт үйлдвэрлэлийн төвийн мэргэжлийн багш

48. Давасамбуутийн Энэбиш - Баянхонгор аймгийн "Болор усаг" ХХК-ийн захирал

49. Самдангийн Эрдэнэчимэг - УКТЭ-ийн Мэдрэл судлалын клиникийн сувилагч

50. Гомбын Янжинсүрэн - Төв аймгийн Зуунмод сумын Бужинхэн цэцэрлэгийн багш

ХӨДӨЛМӨРИЙН ХҮНДЭТ МЕДАЛИАР:

1. Түмэн-Аюушийн Аварзэд - "Дулааны цахилгаан станц-4" ТӨХХ-ийн гадаадын төсөл хэрэгжүүлэх албаны цехийн дарга

2. Манжийн Алагдаа - "Цахилгаан тээвэр" ХК-ийн диспетчер-цахилгаанч

3. Намгарын Баасанжав - Говь-Алтай аймгийн Есенбулаг сумын 4 дүгээр цэцэрлэгийн багш

4. Ламаасүрнгийн Баавар - Нийслэлийн 49 дүгээр сургуулийн сургалтын менежер

5. Гонгорын Бадамтамжид - МУОНРТ-ийн эфирийн эзлэхийн инженер

6. Дэлэгийн Батчулуун - "Дулааны цахилгаан станц-4" ХК-ийн инженерийн албаны дарга

7. Лувсандаагын Баянжаргал - Нийслэлийн Баянгол дүүргийн 13 дугаар сургуулийн түүхийн багш

8. Пүрэвжалын Баягслан - Төмөр замын дээд сургуулийн материал судлалын багш

9. Дамдинжавын Болд - Төмөр замчдын дуу бүжгийн чуулгын хөгжимчин

10. Гундуутийн Бүянтогтох - МУИС-ийн хэл шинжлэлийн тэнхимийн багш

11. Сээр-Одны Бэгэсүрэн - Нийслэлийн Хан-Уул дүүргийн 32 дугаар сургуулийн математикийн багш

12. Гончигсүрэнгийн Ганболд - Ховд аймгийн Дерген сумын "Дерген Таван Эрдэнэ" хорооноо захирал

13. Тордайн Ганболд - Дархан-Уул аймаг дахь "Дарханы төмөрлөгийн үйлдвэр" ХК-ийн гүйцэтгэх захирал

14. Бужгарын Гантигмаа - МУОНРТ-ийн нэвтрүүлэгч

15. Сандуйжавын Ганчимэг - Монголын Хүүхдийн ордын багш

16. Нямын Гармаа - Булган аймгийн Тэшиг сумын ЗДТГ-ын архив, бичиг хэргийн ажилтан

17. Дамдинжавын Гончигсүрэн - Завхан аймгийн Отгон сум дахь ХААН банкны нярав

18. Ванчинсүрэнгийн Гүруутав - "Дулааны цахилгаан станц-4" ХК-ийн цехийн засварчин

19. Алгаагийн Гэрэл - "Дулааны цахилгаан станц-4" ХК-ийн Ахмадын зөвлөлийн дарга

20. Төмөр-Очирын Гэрэлчимэг - Дархан-Уул аймгийн Орхон сумын 8 дугаар сургуулийн бага ангийн багш

21. Дамдинцэрэнгийн Даваарэнцэн - Нийслэлийн Баянзүрх дүүргийн 79 дүгээр сургуулийн сургалтын менежер

22. Жанлаазын Дамба - Ховд аймгийн Цэцэг сумын өндөр настан

23. Рэнчингийн Дарьхүү - МУИС-ийн Философиийн тэнхимийн багш

24. Гээлийн Дуламжав - Халдварт евчин судлалын үндэсний төвийн дархлаажуулалтын тасгийн бага эмч

25. Санжмятавын Дуламсүрэн - Нийслэлийн Баянзүрх дүүргийн 16 дугаар хорооны "Насан-Урт" ерхийн эмзилгээний эмч

26. Пүрэвжалын Ичинхорлоо - Нийслэлийн Баянзүрх дүүргийн "Хасагт-Эрдэнэ" ерхийн эмзилгээний эмч

27. Цолмонгийн Лхагвадаш - МУОНРТ-ийн "Гэрэлтэй цонх" нэвтрүүлгийн захирал

28. Памжавын Навчава - "Дулааны цахилгаан станц-4" ХК-ийн нийгмийн асуудал хариуцсан мэргжилтэн

29. Монхооны Наранцэцэг - Нийслэлийн Баянзурх дүүргийн "Ачлахуй" ерхийн эмнэлгийн сувилагч

30. Түдэвийн Нямсүрэн - Нийслэлийн Напайх дүүрэг дэх Мэргэжлийн сургалт үйлдвэрлэлийн төвийн инженер багш

31. Балдангийн Оюунсүрэн - Улсын клиникин 2 дугаар ногдсон эмнэлгийн бага эмч

32. Батцэгэлийн Өлзийбаатар - Нийслэлийн Баянзурх дүүргийн Эрүүл мэндийн нэгдлийн бөврийн эмч

33. Дашийн Саруул - Монголын Хүүхдийн ордны төгөлдөр хуурын багш

34. Гungaагийн Сүрэнханд - Халдварт евчин судлалын үндэсний төвийн дархлаажуулалтын албаны дарга

35. Ившинпордоогийн Сүхбаатар - ШУТИС-ийн Материалын технологийн сургуулийн салбарын эрхлэгч

36. Дашиямын Тунглаг - Архангай аймгийн Стандартчилап, хэмжилзүйн төвийн шинжээч

37. Тагарааагийн Түвшинбаяр - Нийслэлийн үйлдвэрлэл, үйлчилгээний "Зүүнхараа трейд" ХХК-ийн менежер, тамирчин

38. Хасбазарын Тэрбиш - МҮОНРТ-ийн ашиглалтын инженер

39. Нямын Үндрэм - Нийслэлийн Баянзурх дүүргийн 30 дугаар цэцэрлэгийн бага бүлгийн багш

40. Подойн Цацрал - ШҮҮ-ийн "Монэнзим" ХХК-ийн дамжлагын ажилтан

41. Долгорын Цогцэрэл - Нийслэлийн Баянзурх дүүргийн "Шавь" цогцолбор сургуулийн бага ангийн багш

42. Хүүхэний Цэдэвсүрэн - Халдварт евчин судлалын үндэсний төвийн тасгийн эрхлэгч

43. Гончигсумын Цэцэг - "Төвийн бусийн цахилгаан дамжуулах сүлжээ" ХК-ийн эдийн засагч

44. Лхаажавын Цэцэгмаа - МҮОНРТ-ийн кино механик

45. Чинбатын Энхтуяа - "Дулааны цахилгаан станц-4" ХК-ийн щитний машинч

46. Менхтүвшингийн Эрдэнэчимэг - МҮОНРТ-ийн дууны инженер

47. Сандагийн Эрдэнэчимэг - Халдварт евчин судлалын үндэсний төвийн их эмч, тасгийн эрхлэгч

МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРОНХИЙЛОГЧ

Н.ЭНХБАЯР

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРОНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

2008 оны 06 дугаар
сарын 18-ны өдөр

Дугаар 177

Улаанбаатар
 хот

**Содовын Баясгаланд Монгол Улсын соёлын
гавьяат зүтгэлтэн цол хүртээх тухай**

Боловсрол, соёл урлагийн байгуулла-
гуудад олон жил үр бүтээлтэй ажиллаж, сурган
хүмүүжүүлэх, сэтгэл зүйн ном суралч бичиг,
баримтат болон уран сайхны кино, жүжгийн шилдэг
бүтээлүүд түүрвик, соёл урлагийн мэргэжлээр
шинэ усийг сургаж бэлтгэх, монголын тайз,
дэлгээцийн урлагийг хөгжүүлэхэд оруулсан хувь

нэмрийг нь үнэлж Кино урлагийн дээд сургуулийн
багш, доктор, профессор Содовын Баясгаланд
Монгол Улсын соёлын гавьяат зүтгэлтэн цол
хүртээсүгэй.

МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРОНХИЙЛОГЧ

Н.ЭНХБАЯР

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРОНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

2008 оны 06 дугаар
сарын 18-ны өдөр

Дугаар 178

Улаанбаатар
 хот

**Балдансамбуугийн Дамдинд Монгол Улсын
гавьяат багш цол хүртээх тухай**

Дээд боловсролын салбарт олон жил үр
бүтээлтэй ажиллаж, англи хэлний ном, суралч бичиг,
урал хохиолын орчуулгын шилдэг бүтээлүүд
түүрвик, англи, америк судлалын үндэсний
боловсон хүчин сургаж бэлтгэхэд оруулсан хувь
нэмрийг нь үнэлж МУИС-ийн Гадаад хэл соёлын

сургуулийн зөвлөх багш Балдансамбуугийн
Дамдинд Монгол Улсын гавьяат багш цол
хүртээсүгэй.

МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРОНХИЙЛОГЧ

Н.ЭНХБАЯР

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

2008 оны 06 дугаар
сарын 18-ны өдөр

Дугаар 179

Улаанбаатар
хот

Бэгзийн Балжиннямд Монгол Улсын урлагийн гавьяат зүтгэлтэн цол хүртээх тухай

Соёл урлагийн байгууллагауд олон жил
үр бүтээлтэй ажиллан баримт болон уран сайхны
олон шилдэг кино бүтээл, кино урлагт дурсгалын
хэллэг, найрууллын еврөмөц арга барилыг шинээр
нэвтрүүлэн монголын кино урлагийн хөгжилд
оруулсан хувь нэмрийг нь үнэлж "Чингис фильм"

ХХК-ийн еренхий захирал Бэгзийн Балжиннямд
Монгол Улсын урлагийн гавьяат зүтгэлтэн цол
хүртээсүгэй.

МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ

Н.ЭНХБАЯР

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

2008 оны 06 дугаар
сарын 18-ны өдөр

Дугаар 180

Улаанбаатар
хот

Содовсүрэнгийн Нарангэрэлд Монгол Улсын шинжлэх ухааны гавьяат зүтгэлтэн цол хүртээх тухай

Монгол Улсын хууль зүйн шинжлэх ухаан,
эрх зүйн боловсролыг хөгжүүлэх, монголын эрх зүйг
олон улсын хэмжээнд таниулах, Үндсэн хуульт
ёсиг бататтан бэхжүүлэх, хуульч-эрдэмтэд,
үндэсний боловсон хүчиний сургаж бэлтгэхэд
оруулж байгаа хувь нэмрийг нь үнэлж МУИС-ийн

Хууль зүйн сургуулийн захирал, академич
Содовсүрэнгийн Нарангэрэлд Монгол Улсын
шинжлэх ухааны гавьяат зүтгэлтэн цол
хүртээсүгэй.

МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ

Н.ЭНХБАЯР

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

2008 оны 06 дугаар
сарын 18-ны өдөр

Дугаар 181

Улаанбаатар
хот

Төмөрбаатарын Сэнгээд Монгол Улсын аж үйлдвэрийн гавьяат ажилтан цол хүртээх тухай

Геологи, уул уурхайн салбарт олон жил үр
бүтээлтэй ажиллаж, уул уурхайн үйлдвэрэлэд
орчин үеийн шинэ тэхникийдийг нэвтрүүлэн
үйлдвэрэлтийн хучин чадлыг нэмэгдүүлж, улсын
эрдэнэсийн сант бая: улах, ажлын байрыг
нэмэгдүүлэхэд оруулж байгаа хувь нэмрийг нь

үнэлж "Их-Өвөлжээ" ХХК-ийн еренхий захирал
Төмөрбаатарын Сэнгээд Монгол Улсын аж
үйлдвэрийн гавьяат ажилтан цол хүртээсүгэй.

МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ

Н.ЭНХБАЯР

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

2008 оны 06 дугаар
сарын 18-ны өдөр

Дугаар 182

Улаанбаатар
хот

Пүрэвийн Жавсанрагчаад Монгол Улсын хүний гавьяат эмч цол хүртээх тухай

Эрүүл мэндийн салбарт олон жил
санаачилга, үр бүтээлтэй ажиллаж, эмнэлгийн
материаллаг баазыг бэхжүүлэн эмчилгээ
үйлчилгээний чанарыг сайжруулж, нийгмийн эрүүл
мэндийн хөтөлбөрүүдийг орон нутагт үр дүнтэй
хэрэгжүүлж, эх нялхсын эндэгдлийг бууруулан хун
амын эрүүл мэндийг хамгаалахад оруулж байгаа

хувь нэмрийг нь үнэлж Хэнтий аймгийн Өмнөдэлгэр
сумын Хүн эмнэлгийн эрхлэгч, их эмч Пүрэвийн
Жавсанрагчаад Монгол Улсын хүний гавьяат эмч
цол хүртээсүгэй.

МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ

Н.ЭНХБАЯР

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

2008 оны 06 дугаар
сарын 18-ны өдөр

Дугаар 183

Улаанбаатар
хот

Ширнэнгийн Цогццэгт Монгол Улсын гавьяат жүжигчин цол хүртээх тухай

Мэргэжлийн урлагийн байгууллагад олон жил үр бүтээлтэй ажиллаж, циркийн урлагийн олон төрөл, үзүүлбэрийг санаачлан үзэгч олны хүртээн болгож, шинэ залуу уран бүтээлчдийг сургаж бэлтгэх, үндэсний циркийн урлагийг хөгжүүлэх, түүний веерийн орон тедийгүй гадаад оронд

сурталчлаад оруулсан хувь нэмрийг нь үнэлж Улсын циркийн дасгалжуулагч багш Ширнэнгийн Цогццэгт Монгол Улсын гавьяат жүжигчин цол хүртээсүгэй.

МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ

Н.ЭНХБАЯР

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

2008 оны 06 дугаар
сарын 18-ны өдөр

Дугаар 184

Улаанбаатар
хот

Будын Дамдинсүрэнд Монгол Улсын гавьяат жүжигчин цол хүртээх тухай

Мэргэжлийн урлагийн байгууллагад олон жил үр бүтээлтэй ажиллаж, далхийн болон үндэсний сонгодог дуурийн гол ба туслах дүрүүдийг мэргэжлийн өндөр түвшинд чадварлаг бүтээж, театрын урын санг баяжуулах, монголын орчин үеийн дуурийн урлагийг хөгжүүлж, гадаад оронд сурталчлаад

оруулж байгаа хувь нэмрийг нь үнэлж Улсын дуурь, бүхийн эрдмийн театрны тоцпол дуучин Будын Дамдинсүрэнд Монгол Улсын гавьяат жүжигчин цол хүртээсүгэй.

МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ

Н.ЭНХБАЯР

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

2008 оны 06 дугаар
сарын 18-ны өдөр

Дугаар 185

Улаанбаатар
хот

Магсарын Дамдинсүрэнд Монгол Улсын урлагийн гавьяат зүтгэлтэн цол хүртээх тухай

Орон нутгийн урчуудын эвлэлийн байгууллагадолон жил үр бүтээлтэй ажиллас түүх, аж байдал, хөрөг, багайлийн сэдэвт шилдэг уран зураг олны турвийг, монголын дурслах урлагийг хөгжүүлэх, алтан сан хөмрөгийг баяжуулах, залуу уран бүтээлчдийг сургаж бэлтгэхэд оруулсан хувь

нэмрийг нь үнэлж Монголын урчуудын эвлэлийн гишүүн, зураач Магсарын Дамдинсүрэнд Монгол Улсын урлагийн гавьяат зүтгэлтэн цол хүртээсүгэй.

МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ

Н.ЭНХБАЯР

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

2008 оны 06 дугаар
сарын 18-ны өдөр

Дугаар 186

Улаанбаатар
хот

Баасангийн Аюушид Монгол Улсын гавьяат малчин цол хүртээх тухай

Мал сүргээж бүр тогтвортой есген үржүүлж, үүлдэр угсааг нь сайжруулан, ашиг шимийг нь бүрэн ашиглаж, иргэдийг малжуулах, мал аж ахуйн үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэхэд оруулж байгаа хувь нэмрийг нь үнэлж Говь-Алтай аймгийн

Хөхмөрт сумын малчин Баасангийн Аюушид Монгол Улсын гавьяат малчин цол хүртээсүгэй.

МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ

Н.ЭНХБАЯР

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

2008 оны 06 дугаар
сарын 18-ны өдөр

Дугаар 187

Улаанбаатар
хотСамдангийн Урмаад Монгол Улсын
гавьяат багш цол хүртээх тухай

Боловсролын салбарт олон жил санаачилга, үр бүтээлтэй ажиллаж, цэцэрлэгийн материалыг базыз бэхжүүлэн хуухдад багачуудын сурч хүмүүжих таатай орчинг бүрдүүлж, тэдний авьяас чадварыг хөгжүүлэх, сургуулийн өмнөх боловсролыг олгоход оруулсан хувь нэмрийг нь үзэлж Нийслэлийн Баянгол дүүргийн 89 дүгээр цэцэрлэгийн эрхэлж Самдангийн Урмаад Монгол Улсын гавьяат багш цол хүртээсүй.

МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ

Н.ЭНХБАЯР

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

2008 оны 07 дугаар
сарын 09-ний өдөр

Дугаар 199

Улаанбаатар
хот

Зарим хүмүүсийг аймаг, сум дунд. дүүргийн шүүхийн шүүгч, Ерөнхий шүүгчийн албан тушаалд томилох тухай

"Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн тухай" хуулийн 12 дугаар зүйлийн 16, "Шүүхийн тухай" хуулийн 32 дугаар зүйлийн 32.1, 32.4 дэх хэсгийг тус тус баримтлан ЗАРЛИГ БОЛГОХ Нь:

Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн саналыг үндэслэн Батбаярын Цолмонбаатарыг Дархан-Уул аймаг дахь сум дундын шүүхийн шүүгчийн, Цэрэнчимэдийн Мөнхтүлгэг Өмнөговь аймаг дахь сум дундын шүүхийн шүүгчийн, Гансухийн Есен-Эрдэнийг Төв аймаг дахь сум дундын 1 дүгээр

шүүхийн шүүгчийн, Ийшээгийн Ганбатыг Нийслэлийн Чингэлтэй дүүргийн шүүхийн шүүгчийн, Оросоогийн Нарангэрэлийг Завхан аймгийн шүүхийн Ерөнхий шүүгчийн, Банзрагчийн Дашидондовыг Архангай аймаг дахь сум дундын шүүхийн шүүгч, Ерөнхий шүүгчийн албан тушаалд тус тус томилсугай.

МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ

Н.ЭНХБАЯР

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

2008 оны 07 дугаар
сарын 09-ний өдөр

Дугаар 200

Улаанбаатар
хотШүүгчийн албан тушаалаас
чөлөөлөх тухай

"Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн тухай" хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 1, "Шүүхийн тухай" хуулийн 58 дугаар зүйлийн 58.1.2 дахь хэсгийг тус тус баримтлан ЗАРЛИГ БОЛГОХ Нь:

Төрийн вэр ажил, албан тушаалд томилогдох болсон тул Банзрагчийн

Дашдондовыг Өвөрхангай аймаг дахь сум дундын 2 дугаар шүүхийн шүүгчийн албан тушаалаас чөлөөлсүгэй.

МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ

Н.ЭНХБАЯР

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

2008 оны 07 дугаар
сарын 18-ны өдөр

Дугаар 229

Улаанбаатар
хотАнхдугаар чуулганыг товлон
зарлах тухай

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 27 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсэг, Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасныг удирдлага болгон Монгол Улсын Их Хурлын тав дахь удаагийн сонгуулийн Анхдугаар

чуулганыг 2008 оны 07 дугаар сарын 23-ны өдрийн 10.00 цагт товлон зарласугай.

МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ

Н.ЭНХБАЯР

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2008 оны 04 дүгээр
сарын 30-ны өдөр

Дугаар 162

Улаанбаатар
хотХууль хэрэгжүүлэх зарим арга
хэмжээний тухай

Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн 11.3, 24.2, 27.1, Ахмад настны нийгмийн хамгааллын тухай хуулийн 5.2, 8.6, Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний нийгмийн хамгааллын тухай хуулийн 5.4, 7.10, Эх, хүүхэд тэтгэмж олгох, хүүхэд, эх, гэр бүлд мөнгөн тусламж үзүүлэх тухай хуулийн 8.4-т заасны үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. "Нийгмийн халамжийн сангийн дурэм"-ийг 1 дүгээр, "Халамжийн тэтгэвэр, нехцелт мөнгөн тэтгэмж олгох журам"-ыг 2 дугаар, "Нийгмийн халамжийн дэмжил тусламца шаардлагатай ерх, иргэнд тусламж, хөнгөлөлт үзүүлэх журам"-ыг 3 дугаар, "Олон нийтийн оролцоонд түшиглэсэн халамжийн үйлчилгээ үзүүлэх журам"-ыг 4 дүгээр, "Ахмад настанд тусламж, хөнгөлөлт үзүүлэх журам"-ыг 5 дугаар, "Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнд тусламж, хөнгөлөлт үзүүлэх журам"-ыг 6 дугаар, "Тусгай хэрэгцээт боловсрол олгох сургалтын байгууллагын удирдах болон гүйцэтгэх албан тушаалтанд измэгдэл хөлс олгох журам"-ыг 7 дугаар, "Ахмадын сан байгуулан ажиллуулах журам"-ыг 8 дугаар, "Эх, хүүхэд тэтгэмж олгох, хүүхэд, эх, гэр бүлд мөнгөн тусламж үзүүлэх журам"-ыг 9 дүгээр хавсралтын ёсоор тус тус батансугай.

2. Нийгмийн халамжийн тухай, Ахмад настны нийгмийн хамгааллын тухай, Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний нийгмийн хамгааллын тухай, Эх, хүүхэд тэтгэмж олгох, хүүхэд, эх, гэр бүлд мөнгөн тусламж үзүүлэх тухай хуулиудын хэрэгжүүлэхтэй холбогдуулан дараах арга хэмжээ авч ажиллахы. Нийгмийн хамгаалал, хөдөлмерийн сайд Д.Дэмбэрэлд даалгасугай:

а) нийгмийн халамжийн талаархи хууль тогтоомжийг сурталчлах, хэрэгжилтэд хяналт тавих ажлыг зохион байгуулах;

эмхтгэл болон тэтгэвэр, тэтгэмж, тусламжийн дэвтэр, хувийн хэрэг, маягийн хувцуулэх;

б) Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлаг-Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний газар, дотоод хянантын асуудал хариуцсан ногж, аймаг, дүүргийн хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний хэлтэст хянантын асуудал хариуцсан ажилтан ажиллуулах арга хэмжээ авах.

3. Бүх шатны Засаг дарга наарт дурдсан арга хэмжээ авч ажиллахыг үүрэг болгосугай:

а) нийгмийн халамжийн талаархи хууль тогтоомжийг сурталчлах, хэрэгжилтэд хяналт тавих ажлыг зохион байгуулах;

б) сум, хорооны нийгмийн ажилтны тогтворт суурьшилтай ажиллуулж мэргэжлийн ур чадварыг нь дээшлүүлэх, мэргшүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх;

в) нийгмийн халамжийн үйлчилгээг хууль тогтоомжийн дагуу хүртэх, хөрөнгийг ур ашигтай зарцууллахад хяналт тавих чиглэлээр Амьжирааг дэмжих зөвлөлийн үйл ажиллагааг эрчимжүүлж, ажлын хариуцлагыг нь дээшлүүлэх талаар арга хэмжээ авах;

4. Энэ тогтоол гарсантай холбогдуулан "Хууль хэрэгжүүлэх зарим арга хэмжээний тухай" Засгийн газрын 2006 оны 5 дугаар сарын 24-ний өдрийн 118 дугаар тогтоолыг хүчингүй болсонд тооцсугай.

5. Энэхүү тогтоолыг 2008 оны 2 дугаар сарын 24-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдсүгай.

МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД

С.БАЯР

НИЙГМИЙН ХАМГААЛАЛ,
ХОДОЛМОРИЙН САЙД Д.ДЭМБЭРЭЛ

Засгийн газрын 2008 оны 162 дугаар
тогтоолын 1 дүгээр хавсралт

НИЙГМИЙН ХАЛАМЖИЙН САНГИЙН
ДҮРЭМ

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

1.2. Нийгмийн халамжийн сангийн хөрөнгө нь Нийгмийн халамжийн тухай, Ахмад настны нийгмийн хамгааллын тухай, Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний нийгмийн хамгааллын тухай хууль заасан тэтгэвэр, тэтгэмж, хөнгөлөлт, тусламж, үйлчилгээг санхүүжүүлэхэд зориулагдана.

1. Нийгмийн халамжийн сан (цаашид "сан" гэнэ)-г бурдуулэх, зарцуулах, бүртгэх, тайлагнах, хяналт тавих үйл ажиллагааг энэхүү дүрмээр зохицуулна.

1.3. Нийгмийн халамжийн сангаас тэтгэвэр, тэтгэмж, тусламж, хөнгөлөлт, үйлчилгээний зардлыг санхүүжүүлэх, гүйцэтгэлийг тайлагнах үүргийг нийгмийн халамжийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага, санхүү, төсвийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллагын Төрийн сангийн газартай хамтран гүйцэтгэн.

1.4. Нийгмийн халамжийн сангийн төлөвлөлт, санхүүжилт зарцуулалтад хяналт тавих асуудлыг нийгмийн халамжийн болон санхүү, төсвийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллага хариуцна.

Хоёр. Сангийн бурдуулэлт

2.1. Нийгмийн халамжийн сангийн орлого дор дурдсан эх үүсвэрээс бурдэнэ;

2.1.1. төсвееес олгох хөрөнгө;

2.1.2. орон нутгийн төсвееес хуваарилсан хөрөнгө;

2.1.3. сангийн хөрөнгийн чөлөөт үлдэгдлийг банкинд хадгалаулсан хүү;

2.1.4. олон улсын байгууллага, гадаад орнуудаас егсэн хандив, тусламж;

2.1.5. аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэнээс егсэн хандив, тусламж;

2.1.6. бусад эх үүсвэр.

Гурав. Сангийн хөрөнгийн зарцуулалт

3.1. Нийгмийн халамжийн сан нь менгэн хөрөнгийн сан байх бөгөөд улсын хэмжээний төвлөрсөн сан, орон нутгийн дэд сантай байна.

3.2. Ахмад настны нийгмийн хамгааллын тухай хуульд заасны дагуу улсын төсвееес нийгмийн хамгааллын арга хэмжээнд зориулан хуваарилсан хөрөнгө нь нийгмийн халамжийн санд тусгай зүйл ангиар зохицуулагдана.

3.3. Нийгмийн халамжийн сангийн хөрөнгийн зориулалтын бус зүйлд ашиглах, зарцуулахыг хориглоно.

3.4. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний нийгмийн хамгааллын тухай хуулийн 5.1.4, Ахмад настны нийгмийн хамгааллын тухай хуулийн 5.1.1-д тус тус заасан ортопедийн болон тусгай хэрэгслэний шаардлагатай ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнд жишиг унийг баримтлан протез, ортопедийн болон тусгай хэрэгслийн унийг олгоно. Протез, ортопедийн болон тусгай хэрэгслийн жишиг унийг

нийгмийн халамжийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

Дөрөв. Сангийн хөрөнгийн төлөвлөлт

4.1. Нийгмийн халамжийн төвлөрсөн сангийн орлого, зарлагыг дараах байдлаар төлөвлөн:

4.1.1. аймаг, дүүргийн нийгмийн халамж, үйлчилгээний байгууллага нь дараагийн санхүүгийн жилд шаардлагдах хөрөнгийн хэмжээг нийгмийн халамжийн арга хэмжээнд хамрагдах хүний тоо, тэтгэвэр, тэтгэмж, тусламж, хөнгөлөлт, үйлчилгээний төрөл нь ангилан төлөвлөж, жил бурийн 3 дугаар сарын 5-ны дотор нийгмийн халамжийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллагад ирүүлнэ;

4.1.2. нийгмийн халамжийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага нь нэг хүнд ногдох тэтгэвэр, тэтгэмж, тусламж, хөнгөлөлтийн хэмжээ, үйлчилгээний зардлын норм, норматив, стандартыг үндэслэн нийгмийн халамжийн сангийн дараа оны орлого, зарлагыг улсын хэмжээгээр нэгтгэн төлөвлөж, 3 дугаар сарын 20-ны дотор нийгмийн халамжийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллагад ирүүлнэ;

4.1.3. нийгмийн халамжийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллага нь сангийн орлого, зарлагын дараа оны төлөвлөгөөг төсвийн хурээний мэдэгдлийн төсөлд тусгуулахаар 4 дүгээр сарын 5-ны дотор санхүү, төсвийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллагад хүргүүлнэ;

4.1.4. санхүү, төсвийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллага нь сангийн орлого, зарлагын жилийн төлөвлөгөөг хянан үзэж төсвийн хурээний мэдэгдэл, улсын нэгдсэн төсвийн төсөлд тусгана;

4.1.5. орон нутгийн төсвееес халамжийн дэд санд олгох хөрөнгийн хэмжээг аймаг, нийслэл, дүүргийн Засаг дарга тухайн шатны иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаар хэлэлцүүлэн баттуулна.

Тав. Сангийн хөрөнгийн санхүүжилт

5.1. Нийгмийн халамжийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага нь нийгмийн халамжийн төвлөрсөн сангийн тухайн онд аймаг, дүүргийн нийгмийн халамжийн дэд санд олгох санхүүжилтийн хуваарийг сар, улираар гаргаж нийгмийн халамжийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүнээр баттуулсан санхүү, төсвийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллагын Төрийн сангийн газарт хүргүүлнэ.

5.2. Санхүү, төсвийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллагын Төрийн сангийн газар нь нийгмийн халамжийн төвлөрсөн сангаас дэд санд олгох хөрөнгийг батлагдсан хуваарийн дагуу орон нутгийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллагын дансанд сар, улирал бүр шилжүүлнэ.

5.3. Нийгмийн халамжийн арга хэмжээнд зарцуулах хөрөнгийг аймаг, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллага хуваарийн дагуу сонгон шалгаруулан банкинд сар бүр шилжүүлнэ.

5.4. Энэхүү дурмийн 5.3-т заасан банкийн Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил, үйлчилгээ худалдан авах тухай хуулийн дагуу сонгон шалгаруулах ажлыг нийслэлд Нийгмийн халамжийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага, аймагт Нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллага тус тус хариуцна.

5.5. Нийгмийн халамж, асрамжийн үйлчилгээнд зориулан орон нутгийн төсвөөс нийгмийн халамжийн дэд санд олгох хөрөнгийг орон нутгийн төрийн сангийн тасаг сар, улирлаар хуваарилан олгоно.

5.6. Сангийн зарцуулагдаагүй үлдэгдлийг татан төвлөрүүлж, зориулалтын дагуу дахин хуваарилах асуудлыг нийгмийн халамжийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага шийдвэрлэнэ.

Зургаа. Сангийн хөрөнгийн зарцуулалтад тавих хяналт, тайлан

6.1. Нийгмийн халамжийн сангаас олгох тэтгэвэр, тэтгэмж, тусламж, хөнгөлөлтийг тогтоосон хугацаанд олгох, зарцуулалтад хяналт тавих

үүргийг аймаг, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллага хариуцна.

6.2. Нийгмийн халамжийн сангийн хөрөнгийн зарцуулалтад дотоод хяналт тавих үүргийг нийгмийн халамжийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага гүйцэтгэнэ.

6.3. Нийгмийн халамжийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллага нь сангийн төвлөрлөлт, гүйцэтгэлийн байдалд хяналт шинжилгээ хийж үнэлгээ, дүгнэлт өгсний үндэснээ дээр сангийн жилийн төсвийн гүйцэтгэлийг хянан хэлэлцэж дүгнэлтийн хамт санхүү, төсвийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллагад хүргүүлнэ.

6.4. Нийгмийн халамжийн сангийн зарцуулалтад мэргэжлийн хяналтын байгууллага, аудитын байгууллага тус тусын хяналт тавина.

6.5. Нийгмийн халамжийн сангийн орлого, зарлагын улирлын тайланг аймаг, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллагын дараа тухайн улирлын дараа сарын 10-ны дотор, жилийн эцсийн нэгдэсэн тайланг дараа сарын 1 дугээр сарын 15-ны дотор нийгмийн халамжийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагад тус тус гаргаж ирүүлнэ.

6.6. Нийгмийн халамжийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага нь нийгмийн халамжийн сангийн сарын мэдээг дараа сарын 4-ний дотор, улирлын нэгдэсэн тайланг дараа улирлын эхний сарын 25-ны дотор, жилийн эцсийн нэгдэсэн тайланг дараа оны 2 дугаар сарын 10-ны дотор тус тус гаргаж, санал дүгнэлтийн хамт нийгмийн халамжийн болон санхүү, төсвийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллагад тус тус хүргүүлнэ.

Засгийн газрын 2008 оны 162 дугаар тогтоолын 2 дугаар хавсралт

ХАЛАМЖИЙН ТЭТГЭВЭР, НӨХЦӨЛТ МОНГОН ТЭТГЭМЖ ОЛГОХ ЖУРАМ

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

баримтыг бурдуулж сум, хорооны нийгмийн ажилтанд өгнө.

1.1. Нийгмийн халамжийн тухай хуульд заасан нийгмийн халамжийн тэтгэвэр, нөхцөлт мөнгөн тэтгэмжийг (цаашид "тэтгэвэр", "тэтгэмж" гэх) тогтоох, олгох, түүний зогсоохтой холбогдсон харилцааг зохицуулахад энэхүү журмыг баримтална.

2.2. Сум, хорооны нийгмийн ажилтан тэтгэвэр, тэтгэмжид хамрагдах тухай хүсэлт гаргасан иргэний бурдуулсан бичиг баримт болон түүний амьдралын нөхцөлийг судлан үзэж, гаргасан саналын хамт ажлын 10 хоногт багтаан Амьжиргааг дэмжих зөвлөлөөр хэлэлцүүлнэ.

Хоёр. Тэтгэвэр, тэтгэмжид хамрагдах хүсэлтийг хянан шийдвэрлэх

2.3. Сум, хорооны Амьжиргааг дэмжих зөвлөл хүсэлтийг гаргасан иргэнийг тэтгэвэр, тэтгэмжид хамруулах эсэх асуудлыг хэлэлцээд шийдвэрээ сумын нийгмийн ажилтан, дүүргийн

2.1. Тэтгэвэр, тэтгэмж тогтоолгон авахыг хүссэн иргэн энэхүү журмын б-д заасан бичиг

нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллагад хүргүүлнэ.

2.4. Сумын нийгмийн ажилтан, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллагын сүм, хорооны Амьжирааг дэмжих зөвлөлийн шийдвэрэйр ажлын 10 хоногт багтаан хянан үзэж, нийгмийн халамжийн тэтгэвэр, тэтгэмжийн хувийн хэрэг нээн дэвтэр олгоно.

2.5. Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн 18.1.3, 18.1.4, 18.1.6-д заасан иргэн нь тэтгэвэр авах хүснэгтээ энэ журмын б-д заасан бичиг баримтын хамт сумын нийгмийн ажилтан дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллагад егч шийдвэрлүүлнэ.

2.6. Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн 19¹.1.1, 19¹.1.2-т заасан иргэнд тэтгэмж олгоходо тухайн иргэн болон сүм, хорооны нийгмийн ажилтны хооронд байгуулсан "Асрал хүмүүжүүлэх гэрээ"-г үндэслэн. Уг гэрээнд хүүхдийг асрах, хүмүүжүүлэх, боловсрол олгох нехцел, талуудын эрх, үүрэг, гэрээ дуусгавар болох үндэслэлийг тусгана.

2.7. Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн 19¹.1.3, 19¹.1.4-т заасан иргэнд тэтгэмж олгоходо асрамжилж байгаа иргэн, асууллагч, сүм, хорооны нийгмийн ажилтны хооронд байгуулсан "Асрах тухай турвалсан гэрээ"-г үндэслэн.

2.8. Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн 19¹.1.2, 19¹.1.3-т заасан иргэнд тэтгэмжийг веерийнх нь оршин суугаа харьяаллын дагуу, 19¹.1.4-т заасан иргэнд тэтгэмжийг асууллагчийн оршин суугаа харьяаллын дагуу тус тус олгоно.

2.9. Хүүхдийг асран хүмүүжүүлэхэд тухайн гэр булд тааламжийг нехцел бий болсон нь тогтоогдоон, эцэг, эхэд нь буцаан егсэн, үрчилгээн бол сүм, хорооны нийгмийн ажилтны шаардлагыг, эсхүл хүндэтгэн үзэх бусад шалтгаан (евчилсэн, гэр булийн болон эд хөрөнгийн байдал веерчлэгдэж, харилцан үл ойлголцох, маргаантай байдал) бий болсон бол асран хүмүүжүүлж байгаа иргэний санаачилгаар энэ журмын 2.6-д заасан гэрээг хугацаанаас нь ёмне цуцалж болно.

2.10. Энэ журмын 2.6, 2.7-д заасан гэрээний загварыг нийгмийн халамжийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагын дарга батална.

2.11. Иргэнд байнгын асаргаа шаардлагатай эсэхийг сумын ерөнхий эмч, дүүргийн нарийн мэргэжлийн эмч нарын хяналтын комисс тодорхойлно.

Гурав. Тэтгэвэр, тэтгэмж олгох хугацаа

3.1. Тэтгэврийг иргэний өргөдөл гаргасан өдрөөс эхлэн хөдөлмөрийн чадвар нь сэргээгдэх, нас барах, хуулиар тогтоосон бусад эрх нь дуусгавар болох хүртэлх хугацаанд олгоно.

3.2. Ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнийг асарч байгаа иргэнд тэтгэмж олгох хугацааг иргэний өргөдөл гаргасан өдрөөс эхлэн тооцож 24 сараар тогтооно. Тэтгэмж олгох хугацааг сунгах асуудлыг сумын ерөнхий эмч, дүүргийн нэгдэсэн эмнэлгийн нарийн мэргэжлийн эмч нарын комиссийн дүгнэлтийг үндэслэсэн сум, хорооны Амьжирааг дэмжих зөвлөлийн саналыг харгалzan сумын нийгмийн ажилтан, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллага шийдвэрлэн.

3.3. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг асарч байгаа иргэнд тэтгэмж олгох хугацааг иргэний өргөдөл гаргасан өдрөөс эхлэн тооцож 24 сараар тогтооно. Тухайн хүүхдэд нь эмчийн байнгын хяналтад байх, байнга асуулах шаардлагатай бол хүүхдийг 18 нас хүртэлх хугацаанд олгоно.

3.4. Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн 19¹.1.1, 19¹.1.2-т заасан иргэнд тэтгэмж олгох хугацааг иргэний өргөдөл гаргасан өдрөөс эхлэн тооцож, хүүхдийг 18 нас хүртэлх хугацаанд олгоно.

3.5. Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн 19¹.1.3-т заасан иргэнд тэтгэмж олгох хугацааг иргэний өргөдөл гаргасан өдрөөс эхлэн тооцож 12 сараар тогтооно. Тэтгэмж олгох хугацааг сунгах асуудлыг ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний гэр булдээ асрамжилж байгаа иргэний хүснэгтийг үндэслэсэн сум, хорооны Амьжирааг дэмжих зөвлөлийн саналыг харгалzan сумын нийгмийн ажилтан, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллага шийдвэрлэн.

3.6. Тэтгэвэр, тэтгэмжид хамрагдсан иргэдийн нарийн жагсаалтыг сум, хорооны нийт иргэдэд нээлттэй, ил тод байлгах үүргийг сум, хорооны Засаг дарга хүлээн.

Дөрөв. Тэтгэвэр, тэтгэмж олголт

4.1. Сум, хорооны нийгмийн ажилтанд өргөдөл гаргасан өдрөөс эхлэн иргэнд тэтгэвэр, тэтгэмжийг хуанлийн өдрөөр тооцож олгоно.

4.2. Аймаг, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллага нь иргэний тэтгэвэр, тэтгэмжийг банкаар дамжуулан сар бүр олгоно.

4.3. 16-ас доош насны хүүхдэд олгох тэтгэврийг эх (эцэг), эсхүл хууль ёсны асран хамгаалагч, харгалzan дэмжигчид олгоно.

4.4. Иргэн хүснэгтээ гаргасан тохиолдолд нийгмийн халамжийн байгууллага тэтгэвэр, тэтгэмжийг тухайн иргэний хадгаламжийн дансанд шилжүүлж болно.

4.5. Хундатгэн үзэх шалтгааны улмаас тэтгэвэр, тэтгэмжээ веерийн биеэр ирж авах боломжгүй иргэний тэтгэвэр, тэтгэмжийг түүний итгэмжлэгдсэн хүнд, эсхүл нийгмийн халамж, үйлчилгээний байгууллагын ажилтан гэрт нь хургэж өгнө.

4.6. Итгэмжлэлийг Нотариатын тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлд заасан эрх бүхий этгээд мөн хуулийн 23 дугаар зүйлд заасны дагуу олгоно.

4.7. Тухайн иргэн нийгмийн халамжийн сангаас олгох тэтгэмжийн зөвхөн нэг төрөлд хамрагджээр давхардаж байгаа бол аль нэгийг нь иргэн өөрөө сонгох эрхтэй.

4.8. Тухайн иргэн нийгмийн халамжийн тэтгэвэр, тэтгэмж, тусламж, хөнгөлөлт, үйлчилгээний аль алинд нь хамрагдах тохиолдолд энэ журмын 6-д заасан бичиг баримтаа давхардууллахгүйгээр бүрдүүлж болно. Энэ тохиолдолд сумын нийгмийн ажилтан, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллага тухайн иргэнд нэг хувийн хэрэг нээнэ.

4.9. Иргэн байнга оршин сууж байгаа Засаг захиргааны нэг нэгжээс нэгвэed бүрмөсөн шилжсэнээс хойш 30 хоногийн дотор шилжин суурьшсан нутаг дэвсгэрийн захиргаанд бүртгүүлээгүй бол бүртгэлгүй байсан хугацааны тэтгэвэр, тэтгэмжийг нөхөн олгохгүй.

4.10. Сумын нийгмийн ажилтан, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллага нь шилжин суурьшсан иргэний хувийн хэргийт хуульбарлан авч хадгалах бағеед эх хувийн тухайн иргэнд өгнө. Иргэн нь шилжин очсон газраасаа уг хувийн хэрээр тэтгэвэр, тэтгэмжээ үргэлжлүүлж авна.

Тав. Тэтгэвэр, тэтгэмжийг зогсоох, суутгал хийх

5.1. Сумын нийгмийн ажилтан, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллага нь Амьжирааг дэмжих зөвлөлийн саналыг харгалзан дараах тохиолдолд иргэний тэтгэврийг зогсоох шийдвэр гаргана:

5.1.1. хууль ёсны тэжээн тэтгэх хууход, терел садангийн хүнтэй болсон;

5.1.2. нийгмийн даатгалын сангаас тэтгэвэр авах эрх үүссэн;

5.1.3. Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн 18.1.2-т заасан хууль ёсны тэжээн тэтгэгч ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн нь дэмжлэг туслалцаа үзүүлэх боломжтой болсон нь тогтоогдсон;

5.1.4. хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний хөдөлмөрийн чадвар алдарт нь 50 хувиас буурсан тухай эмнэлэг, хөдөлмөрийн магадлах комиссын шийдвэр гарсан;

5.1.5. Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн 18.1.5-д заасан ерхдээ амьдарч байгаа хууход 16 нас хурсэн;

5.1.6. тэжээгчээ алдсаны тэтгэвэр авч байгаа хууход 18 нас хурсэн;

5.1.7. тэтгэвэр авагч нь нас барсан.

5.2. Сумын нийгмийн ажилтан, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллага нь Амьжирааг дэмжих зөвлөлийн саналыг харгалзан дараах тохиолдолд иргэний тэтгэмжийг зогсоох шийдвэр гаргана:

5.2.1. ахмад настан болон хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний биеийн эрүүл мэндийн байдал сайжирч эмнэлгийн байнгын хяналт, бусдын байнгын асрамж шаардлагагүй болсон;

5.2.2. эмнэлгийн хяналтад байdag, байнгын асарааг шаардлагатай ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний асарч байгаа иргэн нь хөдөлмөр эрхандэг болж, энэхүү журмын 2.7-д заасан гэрээг цуцлахыг хүссэн;

5.2.3. бутэн вичин хууход 18 насанд хурсэн;

5.2.4. Гэр булийн тухай хуулийн 25.5-д заасан хууходийн эрх зүйн чадамжгүй гэж тооцогдсон эцэг эх нь эрх зүйн чадамжтай болсон;

5.2.5. Гэр булийн тухай хуулийн 25.5-д заасан эцэг эх байх эрхээ хязгаарнуулж, хасуулсан эцэг эхийн эрх нь сэргээгдсан;

5.2.6. Гэр булийн тухай хуулийн 25.5-д заасан хууходийн эцэг, эх нь хорих газарт ял эдлэх хугацаа дууссан;

5.2.7. Гэр булийн тухай хуулийн 25.5-д заасны дагуу хүчирхийллийн улмаас хамгаалалт шаардлагатай болсон нөхцөлд байгаа хууход 18 насанд хурсэн;

5.2.8. тэжээн тэтгэх хууходгүй, терел садангийн хүнгүй, ганц бие ахмад настан,

хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнийг гэр бүлдээ асрамжлахгүй болсон;

5.2.9. асуулагч бүтэн ончин хуухэд нь нас барсан;

5.3. Хуурамч бичиг баримт бүрдүүлж тэтгэвэр, тэтгэмж авсан нь тогтоогдсон тохиолдолд тэтгэвэр, тэтгэмжийн зогсоож, бурутай хуулийн этгээд, албан тушаалтнаа нөхөн телүүлнэ.

5.4. Илүү олгогдсон тэтгэвэр, тэтгэмжийг нөхөн төлүүлэх талаар шүүх буюу улсын байцаагчийн шийдвэр гарсан бол тухайн иргэний сарын тэтгэвэр, тэтгэмжийн 50-иас хэтрэхгүй хувивар суутгал хийж хохирлыг барагдуулна.

5.5. Энэхүү журмын 5.4-д зааснаас бусад тохиолдолд тэтгэвэр, тэтгэмжээс суутгал хийхийг хориглоно.

Зургаа. Тэтгэвэр, тэтгэмжид хамрагдах иргэний бүрдүүлэх бичиг баримт

6.1. Тэжээн тэтгэх хуухад, төрөл садангийн хүнгүй ахмад настан тэтгэвэр аваахдаа дараах бичиг баримтыг бүрдүүлнэ:

6.1.1. тэтгэвэр тогтоолгохыг хүссэн өргөдөл, сум, хорооны Засаг даргын тодорхойлолт, 2 хувь зураг;

6.1.2. иргэний үнэмлэх, хуулбарын хамт;

6.1.3. тэжээн тэтгэх үр хуухэд, төрөл садангийн хүнгүй болохыг нь тогтоосон Амьжиргааг дэмжих зөвлөлийн шийдвэр;

6.1.4. нийгмийн датгалын сангаас тэтгэвэр авах эрх үүссэгүй тухай аймаг, дүүргийн нийгмийн даатгалын хэлтэс (сумын нийгмийн даатгалын байцаагч)-ийн тодорхойлолт.

6.2. Хууль ёсны тэжээн тэтгэгч нь ахмад настан, эсхүл хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн багаад тэдгээр нь дэмжлэг туслалцаа үзүүлэх боломжгүй нь тогтоогдсон ахмад настан тэтгэвэр аваахдаа дараах бичиг баримтыг бүрдүүлнэ.

6.2.1. тэтгэвэр тогтоолгохыг хүссэн өргөдөл, сум хорооны Засаг даргын тодорхойлолт, 2 хувь зураг;

6.2.2. иргэний үнэмлэх, хуулбарын хамт;

6.2.3. хууль ёсны тэжээн тэтгэгч нь ахмад настан, эсхүл хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн багаад тэдгээр нь дэмжлэг туслалцаа үзүүлэх

боломжгүй болохыг тогтоосон Амьжиргааг дэмжих зөвлөлийн шийдвэр;

6.2.4. нийгмийн датгалын сангаас тэтгэвэр авах эрх үүссэгүй тухай аймаг, дүүргийн нийгмийн даатгалын хэлтэс (сумын нийгмийн даатгалын байцаагч)-ийн тодорхойлолт.

6.3. 16 насанд хурсэн одой иргэн тэтгэвэр аваахдаа дараах бичиг баримтыг бүрдүүлнэ:

6.3.1. тэтгэвэр тогтоолгохыг хүссэн өргөдөл, сум, хорооны Засаг даргын тодорхойлолт, 2 хувь зураг;

6.3.2. иргэний үнэмлэх, хуулбарын хамт;

6.3.3. нийгмийн датгалын сангаас тэтгэвэр авах эрх үүссэгүй тухай аймаг, дүүргийн нийгмийн даатгалын хэлтэс (сумын нийгмийн даатгалын байцаагч)-ийн тодорхойлолт.

6.4. Хөдөлмерийн чадвараа 50 ба түүнээс дээш хувивар алдсан, 16 насанд хурсэн хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн тэтгэвэр аваахдаа дараах бичиг баримтыг бүрдүүлнэ:

6.4.1. тэтгэвэр тогтоолгохыг хүссэн өргөдөл, сум, хорооны Засаг даргын тодорхойлолт, 2 хувь зураг;

6.4.2. иргэний үнэмлэх, хуулбарын хамт;

6.4.3. нийгмийн даатгалын сангаас тэтгэвэр авах эрх үүссэгүй тухай аймаг, дүүргийн нийгмийн даатгалын хэлтэс (сумын нийгмийн даатгалын байцаагч)-ийн тодорхойлолт;

6.4.4. хөдөлмерийн чадвар алдалтын хувь хэмжээ, хугацааг тогтоосон эмнэлэг, хөдөлмерийн магадлах комиссын шийдвэр.

6.5. 16 хүртэлх насны 4 болон түүнээс дээш хуухдтэй, ерх толгойлон 45 насанд хурсэн эх, 50 насанд хурсэн эцэг тэтгэвэр аваахдаа дараах бичиг баримтыг бүрдүүлнэ:

6.5.1. тэтгэвэр тогтоолгохыг хүссэн өргөдөл, сум, хорооны Засаг даргын тодорхойлолт, 2 хувь зураг;

6.5.2. иргэний үнэмлэх, хуулбарын хамт;

6.5.3. 0-16 хүртэлх насны хуухдүүдийн төрсний гэрчилгээ, хуулбарын хамт;

6.5.4. ерх толгойлсон эх (эцэг) болохыг тогтоосон Амьжиргааг дэмжих зөвлөлийн шийдвэр.

6.6. Тэжээгч нь нас барсан гэр бүлийн 18 хүртэлх насын хүхэд тэтгэвэр авахдаа дараах бичиг баримтыг бурдуулна:

6.6.1. тэтгэвэр тогтоолгохыг хүссэн өргөдөл, сүм, хорооны Засаг даргын тодорхойлолт, 2 хувь зураг;

6.6.2. нийгмийн даатгалын сангаас тэжээгчээ алдсаны тэтгэвэр авах эрх үүсээгүй тухай аймаг, дүүргийн нийгмийн даатгалын халтэс (сумын нийгмийн даатгалын байцаагч)-ийн тодорхойлолт;

6.6.3. тэжээгчийн нас барсны өрчилгээ, хуулбарын хамт;

6.6.4. 18 хүртэлх насын хүүхдийн төрсний өрчилгээ (иргэний үнэмлэх), хуулбарын хамт;

6.6.5. 18 хүртэлх насын хүүхдийн эх (эцэг, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч)-ийн иргэний үнэмлэх, хуулбарын хамт.

6.7. Бүтэн өнчин хүүхдийг үрчлэн авсан болон асран хамгаалж, харгалзан дэмжих байгаа иргэн тэтгэмж авахдаа дараах бичиг баримтыг бурдуулна:

6.7.1. тэтгэмж авахыг хүссэн иргэний өргөдөл, сүм, хорооны Засаг даргын тодорхойлолт, 2 хувь зураг;

6.7.2. үрчлэгч (асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч)-ийн иргэний үнэмлэх, хуулбарын хамт;

6.7.3. хүүхдийн төрсний өрчилгээ, хуулбарын хамт;

6.7.4. үрчлэгч (асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч)-ээр тогтоогдсон тухай сүм, дүүргийн Засаг даргын шийдвэр, хуулбарын хамт.

6.8. Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн 19.1.2-т заасан иргэн тэтгэмж авахдаа дараах бичиг баримтыг бурдуулна:

6.8.1. тэтгэмж авахыг хүссэн өргөдөл, сүм, хорооны Засаг даргын тодорхойлолт, 2 хувь зураг;

6.8.2. гэр бүлдээ авч асрамжилж байгаа хүний иргэний үнэмлэх, хуулбарын хамт;

6.8.3. бүтэн өнчин бол эцэг, эхийн нас барсны өрчилгээ;

6.8.4. эцэг, эх нь хоёулаа эрх зүйн чадамжгүй гэж тооцогдсон болон эцэг, эх байх эрхээ хягаарлуулсан, хасуулсан түүчилэн хорих газар ял эзлж байгаа бол шүүхийн шийдвэр;

6.8.5. удаан хугацаагаар (3 сараас дээш) эмнэлэгтэй эмчилүүлж байгаа бол эмнэлгийн өрөнхий эмчийн тодорхойлолт;

6.8.6. хүүхдээ биечлэн тэжээн тэтгэх, асран халамжлах болоплоогүй, эсхүл тэжээн тэтгэээс зайлсхийсэн хүний хүүхэд бол тухайн сүм, хорооны Засаг даргын тодорхойлолт;

6.8.7. хүчирхийллийн улмаас хүүхдэд хамгаалалт шаардлагатай болсон бол энэ тухай цагдаагийн байгууллагын тодорхойлолт;

6.8.8. Амьжиргааг дэмжих зөвлөлийн шийдвэр.

6.9. Тэжээн тэтгэх хүүхэдгүй, төрөл садангийн хүнгүй, ганц бие ахмад настан болон хөгжлийн бэрхшээлтэй ганц бие иргэнийг гэр бүлдээ авч асрамжилж байгаа иргэн тэтгэмж авахдаа дараах бичиг баримтыг бурдуулна:

6.9.1. тэтгэмж авахыг хүссэн өргөдөл, сүм, хорооны Засаг даргын тодорхойлолт, 2 хувь зураг;

6.9.2. асуулагчийн иргэний үнэмлэх, хуулбарын хамт;

6.9.3. асрагчийн иргэний үнэмлэх, хуулбарын хамт;

6.9.4. тухайн ахмад настан нь тэжээн тэтгэх үр хүүхэд, төрөл садангийн хүнгүй, ганц бие болохыг тодорхойлсон тухай Амьжиргааг дэмжих зөвлөлийн шийдвэр.

6.10. Эмнэлгийн хяналтад байдаг, байнгын асаргаа шаардлагатай ахмад настан эсхүл хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний асарч байгаагийн улмаас хөдөлмөр эрхэлдэгтүй, хөдөлмөрэйн насын иргэн тэтгэмж авахдаа дараах бичиг баримтыг бурдуулна:

6.10.1. тэтгэмж авахыг хүссэн өргөдөл, 2 хувь зураг;

6.10.2. иргэнийг байнга асрах, эмнэлгийн хяналтад байгалах шаардлагатай болохыг тогтоосон сумын өрөнхий эмч, дүүргийн нэгдсэн эмнэлгийн нарийн мэргэжлийн эмч нарын комиссын тодорхойлолт;

6.10.3. ахмад настан хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний иргэний үнэмлэх, хуулбарын хамт;

6.10.4. асарч байгаа хүний иргэний үнэмлэх, хуулбарын хамт;

6.10.5. асарч байгаа иргэн хеделмер эрхэлдэгтүй тухай сум, хорооны Засаг даргын тодорхойполт.

Долоо. Бусад

7.1. Тэтгэвэр, тэтгэмж тогтоохи, олгох үйл ажиллагаанд аймаг, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллага сум, хорооны Засаг даргатай хамтран хяналт тавина.

7.2. Сумын нийгмийн ажилтан, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллага тэтгэвэр, тэтгэмжид хамрагдсан иргэний хувийн хэрэг, дэвтэрт тухай бүр бичилт хийж хяналт тавина.

7.3. Энэ журамд заасан баримт бичгийн хуурамчаар үндэснээс иргэн, халамжийн үйлчилгээнд хамрагдах иргэнийг буруу тогтоосон,

тодорхойполтыг үндэслэлгүйгээр буюу хуурамчаар үйлдсэн, Амьжиргааг дэмжих сангийн хөрөнгийг зориулалт бусаар зарцуулсан зэрэгээр хууль зөрчсөн албан тушаалтан, нийгмийн ажилтанд Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн 35 дугаар зүйлд заасны дагуу хариуцлага хулээлгэж олгогдсон тэтгэвэр, тэтгэмжийн зардлыг хууль тогтоомжид заасны дагуу нөхөн телүүлнэ.

7.4. Нийгмийн халамжийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллага нь сангийн төлөвлөлт, гүйцэтгэлийн байдалд хяналт-шинжилгээ хийж үнэлгээ, дунгзлт өгсний үндэснээс эзэр сангийн жилийн төвийцтэгэлийг хэлэлцэж дүгнэлтийн хамт санхүү, төсвийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллагад хүргүүлнэ.

7.5. Сум, хорооны нийгмийн ажилтан, аймаг, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллага болон нийгмийн халамжийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага нь тэтгэвэр, тэтгэмжид хамрагдсан иргэдийн талаархи мэдээллийг нийгмийн халамжийн нэгдсэн мэдээллийн санд оруулж холбогдох мэдээ, тайлан, судалгааг сар, улирал, хагас, бүтэн жилээр гаргана.

Засгийн газрын 2003 оны 162 дугаар тогтоолын 3 дугаар хавсралт

НИЙГМИЙН ХАЛАМЖИЙН ДЭМЖЛЭГ ТУСЛАЛЦАА ШААРДЛАГАТАЙ ӨРХ, ИРГЭНД ТУСЛАМЖ, ХӨНГӨЛӨЛТҮҮЗҮҮЛЭХ ЖУРАМ

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

1.1. Нийгмийн халамжийн дэмжлэг туслалцаа шаардлагатай өрх, иргэнд Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн 25 дугаар зүйлд заасан тусламж, хенгелептийг олгоход энэхүү журмыг баримтална.

1.2. Нийгмийн халамжийн дэмжлэг туслалцаа шаардлагатай өрх, иргэнд олгох тусламж, хенгелептийг зардлыг Нийгмийн халамжийн сангаас санхүүжүүлнэ.

1.3. Энэхүү журмын 1.1-д заасан тусламж, хенгелептийс Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн 25.1.2, 25.1.4, 25.1.5, 25.1.6-д заасан хенгелептийг олгохтой холбогдсон харилцааг Ахмад настанд тусламж, хенгелепт үзүүлэх журам, Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнд тусламж, хенгелепт үзүүлэх журмаар тус тус зохицуулна.

Хоёр. Тусламж, хенгелепт олгох, шийдвэрлэх

2.1. Амьжиргааг дэмжих нөхцөлт мөнгөн тусламж (цаашид "тусламж" гэх) болон хүнд нөхцөлд байгаа хүүхдийн цэцэрлэгийн хоопны

хенгелепт авахыг хүссэн иргэн энэхүү журмын 3-т заасан бичиг баримтыг бурдуулж сум, хорооны нийгмийн ажилтанд егнэ.

2.2. Сум, хорооны нийгмийн ажилтан тусламж, хенгелептэд хамрагдах тухай хүсэлт гаргасан иргэний бурдуулсан бичиг баримт болон түүний амьдралын нөхцөлийг судлан узж, гаргасан саналын хамтажлын 10 хоногт багтаан Амьжиргааг дэмжих зөвлөлөөр хэлэлцүүлнэ.

2.3. Сум, хорооны Амьжиргааг дэмжих зөвлөл тухайн өрхийн амьжиргааны түвшинг үнэлж, нэн ядуу амьдралтай хүүхдийг тодорхойлно.

2.4. Сум, хорооны Амьжиргааг дэмжих зөвлөл хүсэлт гаргасан иргэний тусламж, хенгелептэд хамруулах эсэх асуудлыг хэлэлцээд шийдвэрээ сумын нийгмийн ажилтан, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллагад хүргүүлнэ.

2.5. Сумын нийгмийн ажилтан, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллага нь сум, хорооны Амьжиргааг дэмжих зөвлөлийн шийдвэрийг ажлын 10 хоногт багтаан хянан узэж, тусламж, хенгелептийн хувийн хэрэг нээнэ.

2.6. Тухайн иргэн нийгмийн халамжийн тэтгэвэр, тэтгэмж, тусламж, хөнгөлөлт, үйлчилгээний албаны хамрагдаж тохиолдолд энэ журмын З-т заасан бичиг баримтад давхардуулахгүйзэр бүрдүүлж болно. Энэ тохиолдолд сүмын нийгмийн ажилтан, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллага тухайн иргэнд нэг хувийн хэрэг нээнэ.

2.7. Байнгын асаргаа шаардлагатай иргэн, 14 хүртэлх насын гурав болон түүнээс дээш тооны хуухдатай эрх толгойлон эх (эцэг), гурав хүртэлх насын ихэр хүүхдэд тусламж олгоходо сүмын нийгмийн ажилтан, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллага нь тусламжийн дэвтэр нээнэ.

2.8. Байнгын асаргаа шаардлагатай иргэнд олгох тусламжийг иргэнд өргөдөл гаргасан едреес эхлэн тооцож 24 саарал тогтооно. Тусламж олгох хугацааг сунгах асуудлыг сүмын ерөнхий эмч, дүүргийн нэгдсэн эмзэглийн нарийн мэргэжлийн эмч нарын комиссын дүгнэлтийг ундэслэсэн сум, хорооны Амьжиргаг дэмжих зөвлөлийн саналыг харгалзан сүмын нийгмийн ажилтан, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллага шийдвэрлэнэ.

2.9. Гурав хүртэлх насын ихэр хүүхдэд жилд нэг удаа олгох тусламж авах өргөдлийг энэхүү журмын З-т заасан бичиг баримтын хамт сүмын нийгмийн ажилтан, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллагад өгч шийдвэрлүүлнэ.

2.10. Сүмын нийгмийн ажилтан, нийгмийн дүүргийн халамж үйлчилгээний байгууллага тусламж, хөнгөлөлтийг олгоходо тухайн иргэн сум, хорооны нийгмийн ажилтан, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллагад өгч шийдвэрлүүлнэ.

2.11. Сүмын нийгмийн ажилтан, нийгмийн дүүргийн халамж үйлчилгээний байгууллага нь хүнд нехцэлд байгаа хүүхдийн хоолны үнийн хөнгөлөлтийг сургуулийн өмнөх боловсрол олгох байгууллагын дансанд сар бүр шилжүүлнэ. Харин тусламж авах өргөдөл мөнгийг банкаар дамжуулсан олгоно.

2.12. Хүндэтгэн үзэх шалтгааны улмаас өөрийн биеэр тусламж авах бололцоогүй иргэний тусламжийг түүний итгэмжлэгдсэн хүнд, эсхүл нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллагын итгэмжлэгдсэн ажилтан гэрт нь хүргэж өгч болно.

2.13. 16-гас оошинаас хүүхдэд олгох тусламжийг эх (эцэг), эсхүл асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчид нь олгоно.

2.14. Иргэн хүснэгтээ гаргасан тохиолдолд нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллага банкаар дамжуулсан тусламжийг тухайн иргэнд хадгаламжийн дансанд нь шилжүүлж болно.

2.15. Сүмын нийгмийн ажилтан, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллага нь шилжин суурьшсан иргэндийн хувийн хэргийг хуулбарлан авч хадгалах бөгөөд эх хувийг тухайн иргэнд өгнэ. Иргэн нь шилжин очсон газраасаа уг хувийн хэргээр тусламж, хөнгөлөлтөө үргэлжлүүлэн авна.

2.16. Сум, хорооны Засаг дарга тусламж, хөнгөлөлтэд хамрагдсан иргэдийн нээсний жагсаалтыг сум, хорооны нийт иргэдэд нээлттэй, ил тод мэдээлж байна.

2.17. Итгэмжлэлийг Нотариатын тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлд заасан эрх бүхий этгээд мөн хуулийн 23 дугаар зүйлд заасны дагуу олгоно.

Гурав. Тусламж, хөнгөлөлт авахад бүрдүүлэх бичиг баримт

3.1. Гурав хүртэлх насын ихэр хүүхдэд жилд нэг удаа олгох тусламж авах иргэн дараах бичиг баримтыг бүрдүүлнэ:

3.1.1. тусламж авахыг хүссэн эх (эцэг, асран хамгаалагч)-ийн өргөдөл;

3.1.2. эх (эцэг, асран хамгаалагч)-ийн иргэний үнэмлэх, хуулбарын хамт;

3.1.3. хүүхэд тус бүрийн төрсний эрчилгээ, хуулбарын хамт;

3.1.4. хүүхэд эсэн мэнд бойжиж байгаа тухай баг (өрх)-ийн эмчийн тодорхойлолт;

3.1.5. эх (эцэг, асран хамгаалагч)-ийн 2 хувь цээж зураг;

3.1.6. сум, хорооны Засаг даргын тодорхойлолт.

3.2. Байнгын асаргаа шаардлагатай иргэнд улиралд нэг удаа олгох тусламж авах иргэн дараах бичиг баримтыг бүрдүүлнэ:

3.2.1. тусламж авахыг хүссэн өргөдөл;

3.2.2. байнгын асаргаанд байдал тухай баг (өрх)-ийн эмчийн тодорхойлолт;

3.2.3. байнгын асаргаа шаардлагатай болохыг нь тогтоосон дүүргийн нэгдсэн эмзэглийн нарийн мэргэжлийн эмч нарын

хяналтын комиссын, суманд сумын эмнэлгийн ерөнхий эмчийн тодорхойлолт;

3.2.4. байнгын асаргаанд байгаа хүний иргэний үнэмлэх, хуулбарын хамт (16 насанд хүрээгүй хүүхдийн тэрсний гэрчилгээ, хуулбарын хамт), 2 хувь зураг;

3.2.5. сум, хорооны Засаг даргын тодорхойлолт;

3.3. Гурав болон түүнээс дээш тооны бага наслы (14 хүртэлх наслы) хуухдэдтэй ерх толгойлсон эх (эцэг)-эд жилд нэг удаа олгох тусламж авах иргэн дараах бичиг баримтыг бурдуулна:

3.3.1. тусламж авахыг хүссэн ерх толгойлсон эх (эцэг)-ийн төгрөгийн өргөдөл;

3.3.2. эхнэр (нөхөр)-ийн нас барсны гэрчилгээ;

3.3.3. ерх толгойлсон эх (эцэг)-ийн иргэний үнэмлэх, хуулбарын хамт, 2 хувь зураг;

3.3.4. хүүхэд эсэн мэнд бойжих байгаа тухай баг (ерх)-ийн эмчийн тодорхойлолт;

3.3.5. хүүхэд тус бүрийн тэрсний гэрчилгээ, хуулбарын хамт;

3.3.6. сум, хорооны Засаг даргын тодорхойлолт.

3.4. 18 нас хүрээгүй байхдаа бүтэн өнчин болсон 18-24 наслы иргэнд нэг удаа олгох тусламж авах иргэн дараах бичиг баримтыг бурдуулна:

3.4.1. тусламж авахыг хүссэн өргөдөл;

3.4.2. иргэний үнэмлэх, хуулбарын хамт;

3.4.3. эцэг, эхийн нас барсны гэрчилгээ, хэрэв хаяж, урзгдуулсан бол иргэний бүртгэл, мэдээллийн байгууллагын архивын лавлагага;

3.4.4. эцэг, эх байх эрхийг нь хассан тухай шүүхийн шийдвэр;

3.4.5. бүтэн өнчин болохыг нь тодорхойлсон сум, хорооны Засаг даргын тодорхойлолт.

3.5. Гэнэтийн аюул, ослын улмаас гэр оронгүй болсон ерхдэд нэг удаа олгох тусламж авах иргэн дараах бичиг баримтыг бурдуулна:

3.5.1. тусламж авахыг хүссэн өргөдөл;

3.5.2. ерхийн гишүүдийн иргэний үнэмлэх, тэрсний гэрчилгээ хуулбарын хамт;

3.5.3. гэнэтийн аюул, ослын улмаас гэр оронгүй болсон тодорхойлсон мэргэжлийн байгууллагын дүгнэлт;

3.5.4. гэнэтийн аюул, ослын улмаас гэр оронгүй болсон тухай болон ам булийн байдлын тухай сум, хорооны Засаг даргын тодорхойлолт;

3.6. Хунд нехцэлд байгаа хуухдэд олгох цэцэрлэгийн хоолны үнийн хөнгөлөлт авахыг хүссэн иргэн дараах бичиг баримтыг бурдуулна:

3.6.1. хөнгөлөлт авахыг хүссэн иргэний өргөдөл;

3.6.2. сум, хорооны Засаг даргын тодорхойлолт;

3.6.3. хөнгөлөлт авахыг хүссэн иргэний үнэмлэх, хуулбарын хамт;

3.6.4. хүүхдийн тэрсний гэрчилгээ, хуулбарын хамт;

3.6.5. цэцэрлэгт хүмүүждэг тухай цэцэрлэгийн тодорхойлолт;

3.6.6. хэрэв хүүхэд нь хөгжлийн бэрхшээлтэй бол сумын эмнэлгийн ерөнхий эмч, аймаг, дүүргийн нэгдсэн эмнэлгийн нарийн мэргэжлийн эмч нарын хяналтын комиссын тодорхойлолт;

3.6.7. хэрэв нэн ядуу амьдралтай ерхийн хүүхэд бол Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн 9.2-т заасан аргачлалын дагуу тухайн ерхийн амьжиргааны түвшинг тодорхойлсон тодорхойлолт;

3.6.8. хүүхэд нь бүтэн өнчин бол эцэг, эхийн нас барсны гэрчилгээ;

3.6.9. хүүхэд нь хараа хянгалтгүй, садар самуун, хүчирхийлэл доромжлолын улмаас бие махбодийн хохирол хулээсэн, эрүүл мэнд, амь насанд нь аюул учруулах хөдөвлөрөр эрхэлж байгааг тодорхойлсон цагдаагийн байгууллага болон сум, хорооны нийгмийн ажилтны тодорхойлолт.

Дарев. Тусламж, хөнгөлөлтийг зогсох

4.1. Сумын нийгмийн ажилтан, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллага нь

Амьжиргааг дэмжих зөвлөлийн саналыг харгалзан дараах тогхиолдолд иргэний тусламж, хенгелелтийг зогсоо шийдвэр гаргана:

4.1.1. ихэр хүүхэд нь 3 нас хүрсэн;

4.1.2. байнгын асаргаа шаардлагатай иргэний биеийн байдал сайжирч асаргаа, сувилгаа шаардлагагүй болсны сумын ерөнхий эмч, аймаг, дүүргийн нэгдсэн эмнэлгийн нарийн мэргэжлийн эмч нарын хяналтын комисс тодорхойлсон;

4.1.3. ерх толгойлсон эх (эцэг) 3-аас цеөн тооны бага наасны (14 хүртэлх) наасны хүүхэдтэй болсон;

4.1.4. тусламж авагч нь нас барсан;

4.1.5. цэцэрлэгт хүмүүжик байсан хүүхэд нь сургуульд орсон эсхүл цэцэрлэгт хүмүүжихээ больсон;

4.1.6. хуулиар тусламж авах эрх, хугацаа нь дуусгавар болсон.

4.2. Хуурамч бичиг, баримт бурдүүлж тусламж авсан нь тогтоогдсон тогхиолдолд тусламжийг зогсоож, буруутай хуулийн этээд, албан тушаалтнаар нөхөн телүүлнэ.

4.3. Илүү олгогдсон тусламжийг нөхөн телүүлэх талаар шүүх буюу улсын байцаагчийн шийдвэр гарсан бол тухайн иргэний нэг удаагийн тусламжийн 50-иас хэтрэхгүй хувиар суутгал хийж хохирлыг барагдуулна.

4.4. Энэ журмын 4.3-т зааснаас бусад тогхиолдолд тусламжаас суутгал хийхийг хориглоно.

Тав. Бусад

5.1. Тусламж, хенгелелт олгох үйл ажиллагаанд аймаг, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллага дотоод хяналт тавина.

5.2. Сумын нийгмийн ажилтан, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллага тусламж, хенгелелтэд хамрагдсан иргэний хувийн хэрэг, дэвтэрт тухай бүр бичилт хийж хяналт тавина.

5.3. Энэ журамд заасан баримт бичгийг хуурамчаар үйлдсэн иргэн, халамжийн үйлчилгээнд хамрагдах иргэний буруу тогтоосон, тодорхойлолтыг үндэслэлгүйгээр буюу хуурамчаар үйлдсэн. Амьжиргааг дэмжих сангийн хөрөнгийг зориулалт бусаар зарцуулсан зэрэгж хууль зөрчсөн албан тушаалтан, нийгмийн ажилтанд Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн 35 дугаар зүйлд заасны дагуу хариуцлага хүлээлгэж олгогдсон тусламж, хенгелелтийн зардлыг хууль тогтоомжид заасны дагуу нөхөн телүүлнэ.

5.4. Сум, хорооны нийгмийн ажилтан, аймаг, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллага болон нийгмийн халамжийн асуудал хариуцсан төрийн захираганы байгууллага нь нийгмийн халамжийн тусламж, хенгелелтэд хамрагдсан иргэдийн бүртгэл мэдээллийг нийгмийн халамжийн нэгдсэн мэдээллийн санд оруулах, холбогдох мэдээ, тайлан, судалгааг сар, улирал, жилээр гаргах үүргийг хүлээнэ.

Засгийн газрын 2008 оны 162 дугаар тогтооолын 4 дүгээр хавсралт

ОЛОН НИЙТИЙН ОРОЛЦОНД ТУШИГЛЭСЭН ХАЛАМЖИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭ ҮЗҮҮЛЭХ ЖУРАМ

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

1.1. Нийгмийн халамжийн дэмжлэг туслапцаа шаардлагатай ерх, иргэнд. Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн 26 дугаар зүйлд заасан олон нийтийн оролцонд тушиглэсэн халамжийн үйлчилгээ (цаашид "үйлчилгээ" гэнэ) үзүүлэхэд энхүү журмыг баримталаа.

Хоёр. Олон нийтийн оролцонд тушиглэсэн халамжийн үйлчилгээ үзүүлэх

2.1. Нийгмийн халамжийн дэмжлэг туслапцаа шаардлагатай ерх, иргэн халамжийн

үйлчилгээнд хамрагдах хүсэлтийг дор дурдсан бичиг баримтнан хамт бурдүүлж сум, хорооны нийгмийн ажилтанд егнэ:

2.1.1. үйлчилгээнд хамрагдахыг хүссэн тухай өргөдөл;

2.1.2. иргэний үнэмлэх (16 насанд хүрээгүй бол төрсний гэрчилгээ), хуулбарын хамт;

2.2. Сум, хорооны нийгмийн ажилтан хүсэлт гаргасан ерх, иргэний амьдралын нехцэлийг нь судалж саналлаа сум, хорооны Амьжиргааг дэмжих зөвлөлд хүргүүлнэ.

2.3. Сум, хорооны Амьжиргааг дэмжих зөвлөл нийгмийн ажилтны саналыг хянан хэлэлцэж, тухайн ерх, иргэний үйлчилгээнд хамруулах эсэх талаар шийдвэр гаргаж аймаг, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллагаад хүргүүлнэ.

2.4. Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн 26 дугаар зүйлд заасан халамжийн үйлчилгээний ижил төрөлд хамрагдах ерх, иргэдийн веердийнх нь санаачилгыг түшиглэн бүлгийн зохион байгуулалтад оруулахаар, хамт онын бүлэг бурддүүлэх сургалтад хамруулах ажлыг сум, хорооны нийгмийн ажилтан, аймаг, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллага (шаардлагатай тохиолдолд мэргэжлийн байгууллага) хамтран зохион байгуулна.

2.5. Бүлгийн зохион байгуулалтад орсон ижил төрлийн халамжийн үйлчилгээнд хамрагдах хамт онын бүлгийн гишүүд хөдөлмөр эрхлэх, орлогын эх үүсвэртэй болох зорилгоор ядуурлаас гарах тесел боловсруулан хэрэгжүүлж болно.

2.6. Энэ журмын 2.4, 2.5-д заасан үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх хөрөнгийг Амьжиргааг дэмжих сангийн олон нийтийн оролцоонд түшиглэсэн халамжийн үйлчилгээний зардлаас санхүүжүүлнэ.

2.7. Аймаг, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллага сум, хорооны Амьжиргааг дэмжих зөвлөлийн шийдвэрийг үндэслэн үйлчилгээнд хамрагдах ерх, иргэдийн тоо, үйлчилгээ үзүүлэхэд шаардлагдах хөрөнгийн хэмжээг тодорхойлно.

2.8. Аймаг, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллага нь нийгмийн халамжийн дэмжлэг туслацаа зайлш үйл шаардлагатай ерх, иргэнд үзүүлэх олон нийтийн оролцоонд түшиглэсэн халамжийн үйлчилгээг холбогдох иргэн, аж ахуйн нэгж, териин бус байгууллагаар гэрээний үндсэн дээр гүйцэтгүүлнэ.

2.9. Энэхүү журмын 2.8-д заасан иргэн, аж ахуйн нэгж, териин бус байгууллагыг Териин болон орон нутгийн емчийн хөрөнгөөр бараа, ажил, үйлчилгээ худалдан авах тухай хуулийн дагуу сонгон шалгаруулах ажлыг аймаг, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллага гүйцэтгэнэ.

2.10. Энэхүү журмын 2.8-д заасан иргэн, аж ахуйн нэгж, териин бус байгууллагыг бүртгэх,

үйлчилгээ үзүүлэх тэрчилгээ олгох, үйл ажиллагаанд нь үнэлгээ өгөх, шаардлагатай тохиолдолд мэргэжлийн байгууллагын дүгнэлт гаргуюулахаар, гэрчилгээг хүчингүй болгох ургийг нийгмийн халамжийн асуудал хариуцсан териин захирагааны байгууллага гүйцэтгэнэ.

2.11. Аймаг, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллагаас халамжийн үйлчилгээ үзүүлэх иргэн, аж ахуйн нэгж, териин бус байгууллагатай хийх гэрээний загвар болон үйлчилгээнд хамрагдах ерх, иргэдийн тоо, шаардлагдах хөрөнгийн хэмжээг тодорхойлох аргачлал, зааврыг нийгмийн халамжийн асуудал хариуцсан териин захирагааны байгууллага батална.

Гурав. Бусад

3.1. Энэхүү журмын хэрэгжилтэд сум хорооны (2000-ас дээш хүн амтай баг, тосгоны) Амьжиргааг дэмжих зөвлөлийн гишүүд болон нийгмийн ажилтан, аймаг дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллага, нийгмийн халамжийн асуудал хариуцсан териин захирагааны байгууллага тус тус хяналт тавина.

3.2. Сумын нийгмийн ажилтан, дүүргийн нийгмийн халамж, үйлчилгээний байгууллага олон нийтийн оролцоонд түшиглэсэн халамжийн үйлчилгээнд хамрагдсан иргэнд хувийн хэрэг нээж тухай бүр бичилт хийнэ.

3.3. Энэхүү журмын заасан бичиг баримтыг хуурамчаар үйлдсэн иргэн, халамжийн үйлчилгээнд хамрагдах иргэнийг буруу тогтоосон, тодорхойлолтыг үндэслэлгүйгээр буюу хуурамчаар үйлдсэн, Амьжиргааг дэмжих сангийн хөрөнгийг зориулалт бусаар зарцуулсан зэрэгээр хууль зөрчсөн албан тушаалтан, нийгмийн ажилтанд Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн 35 дугаар зүйл заасны дагуу хариуцлага хүлээнгэж олгогдсон үйлчилгээний зардлыг хууль тогтоомжид заасны дагуу нохех телүүлнэ.

3.4. Сум, хорооны нийгмийн ажилтан, аймаг, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллага болон нийгмийн халамжийн асуудал хариуцсан териин захирагааны байгууллага нь тэтгэвэр, тэтгэмжид хамрагдсан иргэдийн талаархи мэдээллийг нийгмийн халамжийн нэгдсэн мэдээллийн санд оруулж холбогдох мэдээ, тайлан, судалгааг сар, улирал, хагас, бүтэн жилээр гаргана.

АХМАД НАСТАНД ТУСЛАМЖ, ХӨНГӨЛӨЛТ
ҮЗҮҮЛЭХ ЖУРАМ

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

1.1. Ахмад настанд Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн 25 дугаар зүйл, Ахмад настны нийгмийн хамгааллын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлд заасан тусламж, хөнгөлөлтийг олгоход энэхүү журмыг баримталана.

1.2. Ахмад настны хел, гар, шуд (үнэт метаплаар хийхээс бусад)-ний протезийн хэрэгсэлд сууж-тунхий үе, сүүж-тунх, евдегний үе, дунд чөмөг, шилбэ, тавхай, тавхайн урд хэсэг, мөр, бугалга, шуу, сарвуу, хуруу, хиймэл шуд, эрүү, шилэн болон хуванцар нүд, нүдний боловрыг хамруулна.

1.3. Ахмад настны харах болон сонсох эрхтний ортопедийн хэрэгсэлд сонсголын аппарат, харааны шил, +5 болон -5 ба түүнээс дээш харааны линзийг хамруулна.

1.4. Протез, ортопедийн хэрэгслийн жишиг унийг нийгмийн халамжийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

1.5. Протез, ортопедийн хэрэгслийг гадаадад хийлгэсэн ахмад настанд хөнгөлөлт үзүүлэхдээ дотоодод хийлгэсэн протез, ортопедийн хэрэгслийн жишиг үнээр тооцож олгоно.

Хоёр. Тусламж, хөнгөлөлт олгох,
шийдвэрлэх

2.1. Ахмад настны нийгмийн хамгааллын тухай хуулийн 5.1.3, 5.1.4, 5.1.5, 5.1.8-д заасан тусламж, хөнгөлөлт авахыг хүссэн иргэн энэхүү журмын 3-т заасан бичиг баримтыг бурдуулж сүм, хорооны нийгмийн ажилтанд егнэ.

2.2. Сум, хорооны нийгмийн ажилтан тусламж, хөнгөлөлтийд хамрагдах тухай хүсэлт гаргасан иргэний бурдуулсан бичиг баримт болон түүний амьдралын нехцэлийг судлан узж, гаргасан саналын хамт ажлын 10 хоногт багтаан сүм, хорооны Амьжиргааг дэмжих зөвлөлөөр хэлэлцүүлнэ.

2.3. Хүндэт донор ахмад настны хувьд тусламж, хөнгөлөлт авах хүсэлтээ энэхүү журмын 3-т заасан бичиг баримтын хамт сүмийн нийгмийн ажилтан, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллагад вгч шийдвэрлүүлнэ.

2.4. Сум, хорооны Амьжиргааг дэмжих зөвлөл ахмад настанд орон сууц, түлшний үнийн хөнгөлөлт олгох эсэх талаар шийдвэр гаргахдаа тухайн орон нутгийн ахмадын байгууллагын саналыг харгалзана.

2.5. Сум, хорооны Амьжиргааг дэмжих зөвлөл хүсэлт гаргасан иргэний тусламж, хөнгөлөлтийд хамруулах эсэх асуудлыг хэлэлцээд шийдвэрээ сумын нийгмийн ажилтан, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллагад хүргүүлнэ.

2.6. Сүмийн нийгмийн ажилтан, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллага нь сум, хорооны Амьжиргааг дэмжих зөвлөлтийн шийдвэрийг ажлын 10 хоногт багтаан хянан узж, нийгмийн халамжийн тусламж, хөнгөлөлтийн хувийн хэрэг нээнэ.

2.7. Тухайн иргэн нийгмийн халамжийн тэтгэвэр, тэтгэмж, тусламж, хөнгөлөлт, үйлчилгээний аль алинд нь хамрагдах тохиолдолд энэхүү журмын 3-т заасан бичиг баримтыг давхардуулахгүйгээр бурдуулж болно. Энэ тохиолдолд сүмийн нийгмийн ажилтан, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллага тухайн иргэнд нэг хувийн хэрэг нээнэ.

2.8. Ахмад настны нийгмийн хамгааллын тухай хуулийн 5.1.1, 5.1.2, 5.1.9, 5.1.10, 5.1.11-д заасан тусламж, хөнгөлөлт авах хүсэлтэй ахмад настан нь энэхүү журмын 3-т заасан бичиг баримтыг сүмийн нийгмийн ажилтан, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллагад вгч шийдвэрлүүлнэ.

2.9. Сүмийн нийгмийн ажилтан, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллага ахмад настны тусламж, хөнгөлөлтийг банкаар дамжуулан олгоно. Иргэн хүсэлтээ гаргасан тохиолдолд нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллага тусламж, хөнгөлөлтийг тухайн иргэний хадгаламжийн дансанд шилжүүлж болно.

2.10. Энэхүү журмын 1.2, 1.3-т заасан протез, ортопедийн хэрэгслийг ахмад настан хүссэн байгууллагаараа хийлгэж болно. Ортопедийн хэрэгслийн үнийг олгох асуудлыг нарийн мэргэжлийн эмчийн тодорхойлолт, сум, хорооны нийгмийн ажилтны бичгээр гаргасан саналыг

үндэслэн аймаг, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллага шийдвэрлэн.

2.11. Хүндэтэн үзэх шалгааны улмаас өөрийн биеэр ирж тусламж, хенгелелтэе авах боломжтүй иргэний тусламж, хенгелелтийг түүний итгэмжлэгдсэн хүнд, эсхүл нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллагын итгэмжлэгдсэн ажилтан гэрт нь хүргэж вич болно.

2.12. Итгэмжлэлийг Нотариатын тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлд заасан эрх бүхий этээд мөн хуулийн 23 дугаар зүйлд заасны дагуу олгоно.

2.13. Сумын нийгмийн ажилтан, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллага нь байнга оршин сууж байгаа Засаг, захирагааны нэг нэгжээс нэгвэed бурмесэн шилжин суурьшсан иргэний хувийн хэргийг хуулбарлан авч хадгалах багеед, эх хувийг тухайн иргэнд вич. Иргэн нь шилжин очсон газраасаа уг хувийн хэргээрээ тусламж, хенгелелтэе үргэлжлүүлэн авна.

2.14. Ахмадын зориулалттай амралт, рашаан сувиллын эрхийн бичгийн үнийн хенгелелтийн хэмжээг нийгмийн халамжийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

2.15. Энэхүү журмын 2.14-т заасан хенгелелт үзүүлэх ахмадын зориулалттай амралт, рашаан сувиллыг нийгмийн халамжийн асуудал хариуцсан төрийн захирагааны байгууллага Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил, үйлчилгээ худалдан авах тухай хуулийн дагуу сонгон шалгаруулна.

2.16. Ахмад настан түүнд үзүүлэх хенгелелт, үйлчилгээний тухай хуулийн дагуу 2006 оны 7 дугаар сарын 1-ний едрөөс өмнө хенгелелт здлэх эрх үүссэн төрийн өндер албан тушаал хашиж байсан ахмад настанд орон сууцны хөл төлөхөд болон нийтийн халаалтгүй сууц, гэрт амьдардаг бол тулш худалдан авахад нь дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор Засгийн газраас тогтоосон хэмжээний мөнгөн тусламжийг энэхүү журмын 3.11-д заасан бичиг баримтыг үндэслэн сумын нийгмийн ажилтан, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллага банкаар дамжуулан жилд нэг удаа олгоно.

2.17. Монгол Улсын болон хеделмерийн баатар, ардын цолтон, ахмад дайчин, түүнчлэн дайнд оролцож яваад амь үргэдсэн иргэний энээр (нөхөр)-т орон сууцны хөл төлөхөд болон нийтийн халаалтгүй сууц, гэрт амьдардаг бол тулш

худалдан авахад нь дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор жилд нэг удаа олгох мөнгөн тусламжийн хэмжээ нь Засгийн газраас тогтоосон орон сууцны хөл болон түлшний үнийн хенгелелтийн хэмжээг 2 дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэн.

2.18. Авто тээврийн тухай хуулийн 12.3-т заасны дагуу тухайн аймаг, нийслэлийн иргэдийн Төвлөгөчийн Хурлын шийдвэрээр ахмад настан нь нийслэл, аймгийн төвийн нийтийн тээврийн хэрэгсэл (таксинаас бусад)-ээр орон нутгийн харьяалан харгалзахгүй үнз төлбөргүй зорчино.

Гурав. Тусламж, хенгелелтэд хамрагдах иргэний бурдуулэх бичиг баримт

3.1. Протез, ортопедийн хэрэгслийн үнийн аваадаа ахмад настан дараах бичиг баримтыг бурдуулна:

3.1.1. ергедел;

3.1.2. сум, хорооны Засаг даргын тодорхойлолт;

3.1.3. иргэний үнэмлэх, хуулбарын хамт;

3.1.4. протез, ортопедийн хэрэгсэл хийлгэх шаардлагатай тухай нарийн мэргэжлийн эмчийн тодорхойлолт;

3.1.5. сум, хорооны нийгмийн ажилтинаас тухайн иргэнд ортопедийн хэрэгсэл шаардлагатай эсэхийг магадалсан бичгээр гаргасан санал;

3.1.6. протез хийлгэсэн бол менгэ телсен тухай баримт, эсхүл нэхэмжлэл.

3.2. Тэжээн тэтгэх хүүхэдгүй, эсхүл хууль ёсны тэжээн тэтгэгч нь дэмжлэг туслалцаа үзүүлэх боломжтүй нь тогтоогдсон ахмад настан болон хүндэт донор ахмад настан орон сууцны хөл болон түлшний үнийн хенгелелт аваадаа дараах бичиг баримтыг бурдуулна:

3.2.1. ергедел;

3.2.2. сум, хорооны Засаг даргын тодорхойлолт;

3.2.3. сум, хорооны Ахмадын байгууллагын санал;

3.2.4. иргэний үнэмлэх, хуулбарын хамт;	3.5.1. нас барсны гарчилгээ;
3.2.5. хүндэт донорын үнэмлэх, хуулбарын хамт.	3.5.2. оршуулгын тэтгэмж олгоогүй тухай аймаг, дүүргийн нийгмийн даатгалын (суманд нийгмийн даатгалын байцаагч) байгууллагын тодорхойлолт;
3.3. Магадлан итгэмжлэгдсэн дотоодын рашаан сувиллын зардлын хөнгөлөлт авахдаа ахмад настан дараах бичиг баримтыг бурдуулна:	3.5.3. ганц бие болохыг нотолсон сүм, хорооны Засаг даргын тодорхойлолт;
3.3.1. өргөдөл;	3.5.4. оршуулах ажлыг хариуцах итгэмжлэгдсэн этгээдийг томилсон тухай сүм, хорооны Засаг даргын тодорхойлолт;
3.3.2. сүм, хорооны Засаг даргын тодорхойлолт;	3.5.5. итгэмжлэгдсэн этгээдийн иргэний үнэмлэх, хуулбарын хамт.
3.3.3. иргэний үнэмлэх, хуулбарын хамт;	3.6. Нийслэлээс 1000 ба түүнээс дээш км алслагдсан газарт байнга оршин суудаг ахмад настан аймгийн нэгдсэн эмнэлгийн нарийн мэргэжлийн эмч нарын хяналтын комиссын шийдвэрээр нийслэлд ирж эмчлүүлэх, шинжилгээ хийлгэсэн тохиолдолд унааны нэг талын зардал авахдаа дараах бичиг баримтыг бурдуулна:
3.3.4 тухайн орон нутгийн тарифт үнээр тооцож замын зардал төлсөн тухай баримт, эсхүл нэхэмжлэл;	3.6.1. өргөдөл;
3.3.5. эрхийн бичгийн хуулбар;	3.6.2. сүм, хорооны Засаг даргын тодорхойлолт;
3.3.6. эмчилгээ сувилгаа шаардлагатай тухай эмнэлгийн байгууллагын дүгнэлт.	3.6.3. иргэний үнэмлэх, хуулбарын хамт;
3.4. Магадлан итгэмжлэгдсэн дотоодын рашаан сувиллын зардлын хөнгөлөлт авахдаа хүндэт донор ахмад настан дараах бичиг баримтыг бурдуулна:	3.6.4. аймгийн эмнэлгийн нарийн мэргэжлийн эмч нарын хяналтын комиссын шийдвэр;
3.4.1. өргөдөл;	3.6.5. сүм, хорооны Засаг даргын тодорхойлолт;
3.4.2. сүм, хорооны Засаг даргын тодорхойлолт;	3.6.6. тухайн орон нутгийн тарифт үнээр тооцож замын зардал төлсөн тухай баримт, эсхүл нэхэмжлэл.
3.4.3. иргэний үнэмлэх, хуулбарын хамт;	3.7. Ахмад настны нийгмийн хамгааллын тухай хуулийн 5.1.9, 5.1.10-т заасан мөнгөн туслахийг авахдаа дараах бичиг баримтыг бурдуулна:
3.4.4. тухайн орон нутгийн тарифт үнээр тооцож замын зардал төлсөн тухай баримт, эсхүл нэхэмжлэл;	3.7.1. өргөдөл;
3.4.5. эрхийн бичиг;	3.7.2. сүм, хорооны Засаг даргын тодорхойлолт;
3.4.6. хүндэт донорын үнэмлэх, хуулбарын хамт;	3.7.3. иргэний үнэмлэх, хуулбарын хамт;
3.4.7. Нийслэлд амьдарч байгаа хүндэт донор ахмад настны хувьд Монголын донорын холбооны, аймаг, суманд амьдарч байгаа хүндэт донор ахмад настны хувьд аймгийн Улаан загалмайн хорооны үнэмлэх, тодорхойлолт.	3.7.4. алдар цолны үнэмлэх, хуулбарын хамт;
3.5. Ганц бие ахмад настны оршуулгын зардлыг авахдаа иргэн дараах бичиг баримтыг бурдуулна:	

3.7.5. ахмад дайчны үнэмлэх, хуулбарын хамт;

3.8. Ахмад настны нийгмийн хамгааллын тухай хуулийн 5.1.11.а-д заасан хөнгөлөлтийг авахдаа дараах бичиг баримтыг бурдуулна:

3.8.1. өргөдөл;

3.8.2. сум, хорооны Засаг даргын тодорхойлолт;

3.8.3. иргэний үнэмлэх, хуулбарын хамт;

3.8.4. алдар цолны үнэмлэх, хуулбарын хамт;

3.8.5. ахмад дайчны үнэмлэх, хуулбарын хамт;

3.8.6. тухайн орон нутгийн тарифт үнээр тооцож замын зардал төлсөн тухай баримт, эсхүл нэхэмжлэл.

3.9. Ахмад настны нийгмийн хамгааллын тухай хуулийн 5.1.11.б-д заасан хөнгөлөлтийг авахдаа дараах бичиг баримтыг бурдуулна:

3.9.1. өргөдөл;

3.9.2. сум, хорооны Засаг даргын тодорхойлолт;

3.9.3. иргэний үнэмлэх, хуулбарын хамт;

3.9.4. алдар цолны үнэмлэх, хуулбарын хамт;

3.9.5. ахмад дайчны үнэмлэх, хуулбарын хамт;

3.9.6. тухайн орон нутгийн тарифт үнээр тооцож замын зардал төлсөн тухай баримт;

3.9.7. эрхийн бичиг.

3.10. Ахмад настны нийгмийн хамгааллын тухай хуулийн 5.1.11.в-д заасан хөнгөлөлтийг авахдаа дараах бичиг баримтыг бурдуулна:

3.10.1. өргөдөл;

3.10.2. сум, хорооны Засаг даргын тодорхойлолт;

3.10.3. иргэний үнэмлэх, хуулбарын хамт;

3.10.4. алдар цолны үнэмлэх, хуулбарын хамт;

3.10.5. ахмад дайчны үнэмлэх, хуулбарын хамт.

3.11. 2006 оны 7 дугаар сарын 1-ний өдрөөс эмне эрх нь үүссэн териин өндөр албан тушаал хашиж байсан ахмад настан орон сууцны хөл түвшний үнийн хөнгөлөлтийг авахдаа дараах бичиг баримтыг бурдуулна:

3.11.1. өргөдөл;

3.11.2. сум, хорооны Засаг даргын тодорхойлолт;

3.11.3. иргэний үнэмлэх, хуулбарын хамт;

3.11.4. териин өндөр албан тушаал хашиж байсныг гэрчилж бичиг баримт, хуулбарын хамт.

Дарев. Бусад

4.1. Тусламж, хөнгөлөлт олгох үйл ажиллагаанд албан тушаалтад тусламж, хөнгөлөлтүүзүүлэх үйлчилгээг нийгмийн халамжийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүнтэй байгуулсан гэрээний үндэсэн дээр ахмад настны нийтлэг эрх ашигийн төлөөлж чадах териин бус байгууллагаар гүйцэтгүүлж болно.

4.2. Засгийн газрын тухай хуулийн 19 дүгээр зүйлд заасны дагуу ахмад настанд тусламж, хөнгөлөлтүүзүүлэх үйлчилгээг нийгмийн халамжийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүнтэй байгуулсан гэрээний үндэсэн дээр ахмад настны нийтлэг эрх ашигийн төлөөлж чадах териин бус байгууллагаар гүйцэтгүүлж болно.

4.3. Хоёр буюу түүнээс дээш териийн алдар цолтой ахмад настан веерийн сонгосон зөвхөн нэг териийн алдар цолныхоо дагуу тусламж, хөнгөлөлтед хамрагдана.

4.4. Энэхүү журмын 4.3 дахь заалт ахмад дайчинд хамаарахгүй.

4.5. Энэхүү журмыд заасан бичиг баримтыг хуурамчаар үйлдсэн иргэн, тусламж, хөнгөлөлтед хамрагдах иргэнийг буруу тогтоосон, тодорхойлолтыг үндэслэлгүйгээр буюу хуурамчаар үйлдсэн албан тушаалтан, нийгмийн ажилтанд Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн 35 дугаар зүйлд заасны дагуу хариуцлага хүлээлгэж олгогдсон тусламж, хөнгөлөлтийн зардлыг хууль тогтоомжид заасны дагуу нөхөн төлүүлнэ.

4.6. Сум, хорооны нийгмийн ажилтан, аймаг, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллага болон нийгмийн халамжийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага нь тусламж,

хенгелөлтэд хамрагдсан иргэдийн талаархи мэдээллийг нийгмийн халамжийн нэгдсэн мэдээллийн санд оруулж холбогдох мэдээ, тайлан, судалгааг сар, улирал, хагас, бүтэн жилээр гаргана.

Засгийн газрын 2008 оны 162 дугаар тогтоолын 6 дугаар хавсралт

ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ИРГЭНД ТУСЛАМЖ, ХӨНГӨЛӨЛТҮҮҮЛЭХ ЖУРАМ

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

Хоёр. Тусламж, хенгелелт олгох, шийдвэрлэх

1.1. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнд Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн 25 дугаар зүйл, Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний нийгмийн хамгааллын тухай хуулийн 5.1-д заасан тусламж, хенгелөлтийг үзүүлэхэд энэхүү журмыг баримтална.

1.2. Иргэн хөгжлийн бэрхшээлтэй эсэх, хөдлөмжийн чадвар алдалтын хувь хэмжээ, хугацаа Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний нийгмийн хамгааллын тухай хуулийн 10.1-д заасан байгууллага тогтоно.

1.3. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний нийгмийн хамгааллын тухай хуулийн 5.1.2, 5.1.3, 5.1.4-т заасан протез, ортопедийн болон тусгай хэрэгсэл гэдэгт дараахаа зүйлсийг хамруулна:

1.3.1. протез: сүүж-тунхний үе, өвдөгийн үе, сүүж-тунх, дунд чөмөг, шилбэ, тавхай, тавхайн урд хасгэг, мөр, бугалга, тохой, шуу, сарвуу, хуруу, хиймэл шүд, эрүү, шилэн болон хуванцар нүд, нүдний болор;

1.3.2. ортопедийн хэрэгсэл: харааны шил, (+5, -5) ба түүнээс дээш харааны линз, сонсголын аппарат, согог засах бух терпийн гутал, нурууны хамгаалалт, төрөл бүрийн чиг, хараагүй хүний таяг болон бусад төрөл бүрийн таяг, хузуувч, павликийн дереевч, алхуулагч, төрөл бүрийн улавч;

1.3.3. тусгай хэрэгсэл: тэргэнцэр, хараагүй хүний брайлийн хэрэгсэл, брайль цаг болон ярьдаг цаг, ярьдаг халууны шил, ярьдаг даралтын аппарат, бичиг томруулагч линзэн шил, магнитофон, радио хүлээн авагч, хөтөвч.

1.4. Протез, ортопедийн болон тусгай хэрэгслийн жишиг унийг нийгмийн халамжийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

1.5. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн нь протез, ортопедийн болон тусгай хэрэгслийг гадаадад хийлгэсэн тохиолдолд түүнд хенгелөлт үзүүлэхэд дотоодод хийлгэсэн протез, ортопедийн болон тусгай хэрэгслийн жишиг үнээр тооцож олгоно.

2.1. Байнгын асаргаа шаардлагатай, хөдлөмжийн чадвараа 70 ба түүнээс дээш хувиар алдсан иргэн, сургуульд суралцдаг хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд, түүний асран хамгаалалагч, харгалзан дэмжигч, нийслэлээс 1000 ба түүнээс дээш км алслагдсан газарт байнга оршин суудаг хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний нийгмийн хамгааллын тухай хуулийн 5.1.13-т заасан тусламжийг авах хүн тусламж, хенгелелт авахаа хүснэгтээ энэхүү журмын 3-т заасан бичиг баримтын хамт сум, хорооны нийгмийн ажилтанд егнэ.

2.2. Сум, хорооны нийгмийн ажилтан тусламж, хөнгөлөлтэд хамрагдах тухай хүснэгт гаргасан иргэний бурдүүлсэн бичиг баримт болон түүний амьдралын нехцэлийг судлан узж, гаргасан саналын хамт ажлын 10 хоногт багтаан Амьжирааг дэмжих зөвлөлөөр хэлэлцүүлнэ.

2.3. Сум, хорооны Амьжирааг дэмжих зөвлөл хүснэгт гаргасан иргэний тусламж, хөнгөлөлтэд хамруулах эсэх асуудлыг хэлэлцээд шийдвэрээ сумын нийгмийн ажилтан, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллагад хүргүүлнэ.

2.4. Сумын нийгмийн ажилтан, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллага нь сум, хорооны Амьжирааг дэмжих зөвлөлийн шийдвэрийг ажлын 10 хоногт багтаан хянан узж, тухайн иргэнд тусламж, хенгелөлтийн хувийн хэрэг нээнэ.

2.5. Тусламж, хенгелелт авахыг хүссэн энэхүү журмын 2.1-д зааснаас бусад хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн энэхүү журмын 3-т завсан бичиг баримтыг бурдүүлж сумын нийгмийн ажилтан, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллагад очг шийдвэрлүүлнэ.

2.6. Иргэнд байнгын асаргаа шаардлагатай эсэхийг сумын еренхий эмч болон аймаг, дүүргийн нэгдсэн эмнэлгийн нарийн мэргжлийн эмч нарын хяналтын комисс тодорхойлно.

2.7. Бүрэн хараагүй иргэний харилцаа, холбооны зардлын хөнгөлөлтийг олгоходо тухайн иргэнд дэвтэр нээн.

2.8. Сумын нийгмийн ажилтан, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллага Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний нийгмийн хамгааллын тухай хуулийн 5.1.8-д заасан хөнгөлөлт олгох хугацааг тухайн иргэн сум, хорооны нийгмийн ажилтанд анх хүсэлт гаргасан өдрөөс эхлэн хуанлийн хоногоор тооцно.

2.9. Тухайн иргэн нийгмийн халамжийн тэтгэвэр, тэтгэмж, тусламж, хөнгөлөлт, үйлчилгээний аль алиндн хамрагдах тохиолдолд энэхүү журмын 3-т заасан бичиг баримтад давхардуулахгүйгээр бурдуулж болно. Энэ тохиолдолд сумын нийгмийн ажилтан, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллага нь тухайн иргэнд нэг хувийн хэрэг нээн.

2.10. Энэхүү журмын 1.3-т заасан протез, ортопедийн хэрэгслийг иргэн хүссэн байгууллагараа хийлгэж болно. Ортопедийн болон тусгай хэрэгслийн үнийг олго асуудлыг нарийн мэргэжлийн эмчийн тодорхойлолт, сум, хорооны нийгмийн ажилтын бичгээр гаргасан саналыг үндэслэн аймаг, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллага шийдвэрлэн.

2.11. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний нийгмийн хамгааллын тухай хуулийн 5.1.7-д заасан хөнгөлөлтийг олгоходо сумын нийгмийн ажилтан, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллага нь сургуулийн өмнөх боловсрол олгох байгууллагын дансанд сар бүр шилжүүлнэ.

2.12. Сумын нийгмийн ажилтан, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллага тусламж, хөнгөлөлтийг банкаар дамжуулан олгоно. Иргэн хүсэлтээ гаргасан тохиолдолд нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллага тусламж, хөнгөлөлтийг тухайн иргэний хадгаламжийн дансанд шилжүүлж болно.

2.13. Хүндэтгэн үзэх шалтгааны улмаас өөрийн биеэр ирж тусламжаа авах боломжгүй иргэний тусламж, хөнгөлөлтийг түүний итгэмжлэгдсэн хүнд, эсхүл нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллагын итгэмжлэгдсэн ажилтан гэрт нь хүргэж өгнө.

2.14. Итгэмжлэлийг Нотариатын тухай хуулийн 4 дугаар зүйлд заасан эрх бүхий этгээд мөн хуулийн 23 дугаар зүйлд заасны дагуу олгоно.

2.15. Сумын нийгмийн ажилтан, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллага нь байгаа оршин сууж буйгаа Засаг, захиргааны нэг нэгжээс негеед бүрмэсэн шилжин суурьшсан иргэний хувийн хэргийг хуулбарлан авч хадгалах

бөгөөд, эх хувийг тухайн иргэнд өгнө. Иргэн нь шилжин очсон газраасаа уг хувийн хэргээр тусламж, хөнгөлөлтөө үргэлжлүүлэн авна.

2.16. Авто тээврийн тухай хуульд заасны дагуу тухайн аймаг, нийслэлийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын шийдвэрээр хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн нь нийслэл, аймгийн тээврийн хэрэгсэл (таксинаас бусад)-ээр орон нутгийн харьялал харгалзахгүй үнэ төлбөргүй зорчно.

Гурав. Тусламж, хөнгөлөлт авахад бурдуулэх бичиг баримт

3.1. 18 хүртэлх насын хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд дотоодод хийлгэсэн протезийн үнийг авахдаа дараах бичиг баримтыг бурдуулна:

3.1.1. протезийн үнийг авахыг хүссэн өргөдөл;

3.1.2. протез шаардлагатай тухай нарийн мэргэжлийн эмчийн тодорхойлолт;

3.1.3. сум, хорооны Засаг даргын тодорхойлолт;

3.1.4. төрсний гэрчилгээ, (16 насанд хүрсэн бол иргэний үнэмлэх) хуулбарын хамт;

3.1.5. хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний үнэмлэх, хуулбарын хамт;

3.1.6. протезийн үнийн нэхэмжлэл, эсхүл менгэ төлсөн тухай санхүүгийн баримт.

3.2. Үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчиний даатгалын сангаас протез, сэргээн засалтын хөнгөлөлт авдаггүй хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн дотоодод хийлгэсэн протезийн үнийг авахдаа дараах бичиг баримтыг бурдуулна:

3.2.1. протезийн үнийг авахыг хүссэн өргөдөл;

3.2.2. протез шаардлагатай тухай нарийн мэргэжлийн эмчийн тодорхойлолт;

3.2.3. сум, хорооны Засаг даргын тодорхойлолт;

3.2.4. иргэний үнэмлэх, хуулбарын хамт;

3.2.5. хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний үнэмлэх, хуулбарын хамт;

3.2.6. протезийн үүний нэхэмжлэл, эсхүл менгэ төлсөн тухай санхүүгийн баримт;

3.2.7. үйлдвэрлэлийн осол мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний даатгалын сангаас протез, сэргэн засалтын хөнгөлөлт авах эрх үүссэгүй тухай аймаг, дуургийн нийгмийн даатгалын (сумын нийгмийн даатгалын байцаагч) байгууллагын тодорхойлолт.

3.3. 18 хүртэлх насын хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд, түүнчлэн үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний даатгалын сангаас протез, сэргэн засалтын хөнгөлөлт авах эрх үүссэгүй хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн до тоодод хийгээс болон худалдан авсан ортопедийн болон тусгай хэрэгслийн үнийг аваадаа дараах бичиг баримтыг бурдуулна:

3.3.1. ортопедийн болон тусгай хэрэгслийн үнийг авахыг хүссэн өргөдөл;

3.3.2. ортопед, тусгай хэрэгсэл шаардлагатай тухай нарийн мэргэжлийн эмчийн тодорхойлолт;

3.3.3. сум, хорооны Засаг даргын тодорхойлолт;

3.3.4. терсний гэрчилгээ, (16 насанд хурсэн бол иргэний үнэмлэх) хуулбарын хамт;

3.3.5. 18 нааснаас дээш настай тохиолдолд үйлдвэрлэлийн осол мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний даатгалын сангаас протез, сэргэн засалтын хөнгөлөлт авах эрх үүссэгүй тухай аймаг, дуургийн нийгмийн даатгалын байцаагч) байгууллагын тодорхойлолт;

3.3.6. сум, хорооны нийгмийн ажилтнаас тухайн иргэнд ортопедийн болон тусгай хэрэгсэл шаардлагатай эсхийг магадласан бичгээр гаргасан санал.

3.4. Бүрэн хараагүй, бүрэн хэлгүй дулий, одой иргэн болон байгын асаргаа шаардлагатай хөдөлмөрийн чадвараа бүрэн алдсан хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн орон нутагт зарсан замын зардал төлсөн тухай баримтыг бурдуулна:

3.4.1. мөнгөн тусламжийг авахыг хүссэн өргөдөл;

3.4.2. сум, хорооны Засаг даргын тодорхойлолт;

3.4.3. иргэний үнэмлэх, хуулбарын хамт;

3.4.4. хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний үнэмлэх, хуулбарын хамт;

3.4.5. аймаг, дуургийн эмнэлэг, хөдөлмөр магадлах комиссын шийдвэр;

3.4.6. байнгын асаргаа шаардлага тайг тогтоосон тухай өрх (баг)-ийн эмчийн тодорхойлолтыг үндэслэн аймаг, дуургийн нэгдсэн эмнэлгийн нарийн мэргэжлийн эмч нарын хяналтын комиссын, суманд сумын эмнэлгийн ерөнхий эмчийн тодорхойлолт.

3.5. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд болон түүний асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч сургуульд ирж, очих унааны зардлын хөнгөлөлт аваадаа дараах бичиг баримтыг бурдуулна:

3.5.1. хөнгөлөлт авахыг хүссэн өргөдөл;

3.5.2. сум, хорооны Засаг даргын тодорхойлолт;

3.5.3. терсний гэрчилгээ, (16 насанд хурсэн бол иргэний үнэмлэх) хуулбарын хамт;

3.5.4. сургуульд хүргэж өгөх болон сургуулиас гэрт нь хүргэж өгөх хүний иргэний үнэмлэх, хуулбарын хамт;

3.5.5. хүүхдийн хөгжлийн бэрхшээлтэй тодорхойлсон аймаг, дуургийн нэгдсэн эмнэлгийн нарийн мэргэжлийн эмч нарын хяналтын комиссын шийдвэр;

3.5.6. Орон нутгаас нийслэлд, нийслэлээс орон нутагт зорчсон бол тухайн орон нутгийн тарифтүнээр тооцож замын зардал төлсөн тухай баримт, эсхүл нэхэмжлэл;

3.5.7. сургуулийн тодорхойлолт.

3.6. Эмчилгээ, сувилгаа шаардлагатай хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд болон үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний даатгалын сангаас протез, сэргэн засалтын хөнгөлөлт авах эрх үүссэгүй хөдөлмөрийн чадвараа бүрэн алдсан иргэн до тоодын рашаан сувиланд сувилупал бол нэг талын унааны зардал, эрхийн бичгийн үнийн хөнгөлөлт аваадаа дараах бичиг баримтыг бурдуулна:

3.6.1. хөнгөлөлт авахыг хүссэн иргэний өргөдөл;

3.6.2. сум, хорооны Засаг даргын тодорхойлолт;

3.6.3. терсний гэрчилгээ, (16 насанд хурсэн бол иргэний үнэмлэх) хуулбарын хамт;

3.6.4. 16 насанд хүрээгүй хүүхдийн хөгжлийн бэрхшээлгийг тогтоосон зруул мэндийн байгууллагын мэргэжлийн эмч нарын хяналтын комиссын, 16 насанд хурсэн иргэний хеделмерийн чадвар алдалтын хувь хэмжэг эмнэлэг хеделмерийн магадлах комиссоос тогтоосон шийдвэр;

3.6.5. тухайн орон нутгийн тариift үнээр тооцож замын зардал төлсөн тухай баримт эсхүл нэхэмжлэл;

3.6.6. рашаан сувилалд сувилупсан эрхийн бичгийн үнэ төлсөн тухай санхүүгийн баримт, эсхүл нэхэмжлэл;

3.6.7. эмчилгээ, сувилгаа шаардлагатай тухай эмнэлгийн байгууллагын дүгнэлт.

3.7. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн болон хеделмерийн чадвараа бүрэн алдсан иргэний нэг хүүхдийн цэцэрлэгийн хоолны зардлын хөнгөлөлт аваахдаа дараах бичиг баримтыг бурдуулна:

3.7.1. хөнгөлөлт аваахыг хүссэн иргэний өргөдөл;

3.7.2. сум, хорооны Засаг даргын тодорхойлолт;

3.7.3. 16 насанд хүрээгүй хүүхдийн хөгжлийн бэрхшээлгийг тогтоосон зруул мэндийн байгууллагын мэргэжлийн эмч нарын хяналтын комиссын шийдвэр;

3.7.4. хүүхдийн төрсний гэрчилгээ, хуулбарын хамт;

3.7.5. хүүхэд нь цэцэрлэгт хүмүүждэг тухай сургуулийн өмнөх боловсролын байгууллагын тодорхойлолт, нэхэмжлэл.

3.8. 18 насанд хурсэн бүрэн хараагүй иргэн харилцаа, холбооны зардлын хөнгөлөлт аваахдаа дараах бичиг баримтыг бурдуулна:

3.8.1. өргөдөл;
3.8.2. сум, хорооны Засаг даргын тодорхойлолт;

3.8.3. иргэний үнэмлэх, хуулбарын хамт;

3.8.4. хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний үнэмлэх, хуулбарын хамт;

3.8.5. бүрэн хараагүй тодорхойлсон аймаг, дүүргийн эмнэлэг, хеделмерийн магадлах комиссын шийдвэр.

3.9. Нийслэлээс 1000 ба түүнээс дээш km алслагдсан газарт байнга оршин суудаг хөгжлийн

бэрхшээлтэй иргэн аймгийн нэгдсэн эмнэлгийн нарийн мэргэжлийн эмч нарын хяналтын комиссын шийдвэрээр нийслэлд ирж эмчлүүлэх, шинжилгээ хийлгэх тохиолдолд нэг талын унааны зардал аваахдаа дараах бичиг баримтыг бурдуулна:

3.9.1. өргөдөл;

3.9.2. сум, хорооны Засаг даргын тодорхойлолт;

3.9.3. иргэний үнэмлэх, хуулбарын хамт;

3.9.4. аймгийн мэргэжлийн эмнэлгийн эмч нарын хяналтын комиссын шийдвэр;

3.9.5. тухайн орон нутгийн тариift үнээр тооцож замын зардал төлсөн тухай баримт, эсхүл нэхэмжлэл.

3.10. Бүрэн хараагүй хүн эмнэлэгийн байгууллагын дүгнэлтээр эмчлүүлэх, рашаан сувилалд сувилуулахаар аймгаас нийслэлд, нийслэлээс аймагт зорчих шаардлагатай бол ирж буцах унааны зардлын хөнгөлөлт аваахдаа дараах бичиг баримтыг бурдуулна:

3.10.1. өргөдөл;

3.10.2. сум, хорооны Засаг даргын тодорхойлолт;

3.10.3. иргэний үнэмлэх, хуулбарын хамт;

3.10.4. аймаг, дүүргийн мэргэжлийн эмнэлгийн эмч нарын хяналтын комиссын шийдвэр;

3.10.5. тухайн орон нутгийн тариift үнээр тооцож замын зардал төлсөн тухай баримт, эсхүл нэхэмжлэл.

3.11. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн зусландаарах эрхийн бичгийн үйн хөнгөлөлт авах иргэн дараах бичиг баримтыг бурдуулна:

3.11.1. өргөдөл;

3.11.2. сум, хорооны Засаг даргын тодорхойлолт;

3.11.3. хүүхдийн төрсний гэрчилгээ, хуулбарын хамт;

3.11.4. аймаг, дүүргийн мэргэжлийн эмнэлгийн эмч нарын хяналтын комиссын шийдвэр;

3.11.5. эрхийн бичгийн үнэ төлсөн тухай санхүүгийн баримт, эсхүл нэхэмжлэл.

3.12. Нийгмийн даатгалын тухай хууль тогтоомжид заасан оршуулгын тэтгэмж авах эрх

үүссэгүй, ганц бие хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн нас барсан бол оршууллын зардлын хөнгөлөлт авах иргэн дараах бичиг баримтыг бурдуулна:

3.12.1. ергедел;

3.12.2. нас барсны гэрчилгээ;

3.12.3. оршууллын тэтгэмж олгоогүй тухай аймаг, дүүргийн нийгмийн даатгалын (суманд нийгмийн даатгалын байцаагч) байгууллагын тодорхойлолт;

3.12.4. аймаг, дүүргийн эмнэлэг хөдөлмөр магадлах комиссын шийдвэр;

3.12.5. ганц бие болохыг нотолсон сум, хорооны Засаг даргын тодорхойлолт;

3.12.6. итгэмжлэгчийг томилсон тухай сум, хорооны Засаг даргын тодорхойлолт;

3.12.7. итгэмжлэгдсэн этгээдийн иргэний үнэмлэх, хуулбарын хамт.

3.13. Хараагүй хүний брайлын үсгээр бичсэн захидал, ил захидал, брайль хэвлэл 10 кг хүртэлх илгээмжийг дотоодод үнз төлбөргүй явуулж, хараагүй хүний зориулалттай техник, тоног төхөөрөмж, материал хэрэгслийг дотоодод үнз төлбөргүй хүргүүлэх зардлал авах иргэн дараах бичиг баримтыг бурдуулна:

3.13.1. ергедел;

3.13.2. сум, хорооны Засаг даргын тодорхойлолт;

3.13.3. иргэний үнэмлэх, хуулбарын хамт;

3.13.4. хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний үнэмлэх, хуулбарын хамт;

3.13.5. аймаг, дүүргийн эмнэлэг хөдөлмөр магадлах комиссын шийдвэр;

3.13.6. брайль хэвлэл, илгээмж явуулахад төлсөн санхүүгийн баримт, эсхүл нэхэмжлэл.

Дөрөв. Бусад

4.1. Тусламж, хөнгөлөлт олгох үйл ажиллагаанд аймаг, дүүргийн нийгмийн халамжийн үйлчилгээний байгууллага дотоод хяналт тавина.

4.2. Энэхүү журамд заасан бичиг баримтыг хуурамчаар үйлдсэн иргэн болон тусламж, хөнгөлөлтэд хамрагдах иргэний буруу тогтоосон, тодорхойлолтыг үндэслэлгүйгээр буюу хуурамчаар үйлдсэн албан тушаалтан, нийгмийн ажилтанд Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн 35 дугаар зүйд, заасны дагуу хариуцлага хүлээлгэж олгодсон тусламж, үйлчилгээний зардлыг хууль тогтоомжид заасны дагуу нехэн телүүлнэ.

4.3. Энэхүү журмын хэрэгжилт, Амьжирааг дэмжих сангийн хөрөнгийн зарцуулалтад санхүү, төсвийн болон нийгмийн халамжийн асуудал эрхэлсэн териин захиргааны төв байгууллага, мэргэжлийн хяналтын болон аудитын байгууллага тус тусын хяналт тавина.

4.4. Сум, хорооны нийгмийн ажилтан, аймаг, дүүргийн нийгмийн халамжийн үйлчилгээний байгууллага болон нийгмийн халамжийн асуудал хариуцсан териин захиргааны байгууллага нь нийгмийн халамжийн тусламж, хөнгөлөлтэд хамрагдсан иргэдийн бүртгэл мэдээллийг нийгмийн халамжийн нэгдсэн мэдээллийн санд оруулах, холбогдох мэдээ, тайлан, судалгааг сар, улирал, хагас, бүтэн жилээр гаргах үүргийг хүлээн.

Засгийн газрын 2008 оны 162 дугаар тогтооолын 7 дугаар хавсралт

ТУСГАЙ ХЭРЭГЦЭЭТ БОЛОВСРОЛ ОЛГОХ СУРГАЛТЫН БАЙГУУЛАГЫН УДИРДАХ БОЛОН ГҮЙЦЭТГЭХ АЛБАН ТУШААЛТАНД НЭМЭГДЭЛ ХӨЛС ОЛГОХ ЖУРАМ

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

1.1. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний нийгмийн хамгааллын тухай хуулийн 7.8-д заасны дагуу тусгай хэрэгцээт боловсрол олгох териин өмчтэй болон териин өмч давамгайлсан сургалтын байгууллагын удирдах албан тушаалтан, инженер-техникийн болон үйлчилгээний ажилтан, агаа зүйч, нийгмийн ажилтан, сэтгэл зүйч, согог зүйч, багш, эмч, сувилагч, асрагч, сурган хүмүүжүүлэгчид нэмэгдэл хөлс олгоход энэхүү журмыг баримтална.

Хоёр. Нэмэгдэл хөлсний хэмжээ

2.1. Тусгай хэрэгцээт боловсрол олгох териин өмчтэй болон териин өмч давамгайлсан сургалтын байгууллагын албан хаагчдад ажлын нөхцөлийг нь харгалзан албан тушаалтын цалингаас дор дурдсан хувиар бодож нэмэгдэл хөлс олгоно:

2.1.1. агаа зүйч, багш, сурган хүмүүжүүлэгч, дотуур байрны хүмүүжүүлэгч, нийгмийн ажилтан, сэтгэл зүйч, согог зүйч, эмч, сувилагч, асрагчид үндэсэн цалингийн 30 хүртэл хувиар.

2.1.2. захирал, цэцэрлэгийн эрхлэгч, сургалтын менежер, сургалтын үйл ажиллагааг шууд гардан зохион байгуулдаг инженер-техникийн болон үйлчилгээний албан хаагчдад үндсэн цалингийн 20 хүртэл хувиар;

2.1.3. захиргааны гүйцэтгэх болон үйлчилгээний албан хаагчдад үндсэн цалингийн 10 хүртэл хувиар.

Гурав. Бусад

3.1. Нэмэгдэл хелсний хэмжээг тусгай хэрэгцээт боловсрол олгох төрийн емч давамгайлсан сургалтын байгууллагын албан хаагчийн ажлын ачаалал, үр дүн, тухайн сургалтын байгууллагад ажилласан хугацааг харгалзан уг ажилтан, албан хаагчийн ажиллаж

байгаа сургууль, цэцэрлэгийн захирал, эрхлэгчийн тушаалаар тус тус олгоно.

3.2. Тусгай хэрэгцээт боловсрол олгох сургалтын байгууллагын албан хаагчийн ажлын ачаалал, үр дүнг тооцох журмыг боловсролын асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

3.3. Нэмэгдэл хелсийг зөвхөн тусгай хэрэгцээт боловсрол олгох сургалтын байгууллагад тухайн албан тушаалын эрхэлж байгаа хугацаанд нь албан тушаалын цалингаас тооцож сар бур олгоно.

3.4. Нэмэгдэл хелсенд шаардагдах хөрөнгийг тусгай хэрэгцээт боловсрол олгох төрийн емч давамгайлсан сургалтын байгууллагын төсөвт тусган санхүүкуулж.

Засгийн газрын 2008 оны 162 дугаар тогтоолын 8 дугаар хавсралт

АХМАДЫН САН БАЙГУУЛАН АЖИЛЛУУЛАХ ЖУРАМ

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

1.1. Ахмад настны нийгмийн хамгааллын тухай хуулийн 8.5-д заасан "Ахмадын сан" (цаашид "сан" гэнэ)-г байгуулах, сангийн хөрөнгийг бүрдүүлэх, зарцуулах, гүйцэтгэлийг тайлагнах, хяналт тавих үйл ажиллагааг энэхүү журмаар зохицуулна.

1.2. Аж ахуйн нэгж, байгууллагад ажиллаж байгаад өндөр насны тэтгэвэрт гарсан болон ажиллаж байгаа ахмад настанд нэмэгдэл тэтгэвэр, тэтгэмж, түлээ, нүурс олгох, хөдөлмөр, үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхлэх, орон сууцтай болоход нь дэмжлэг үзүүлэхэд сангийн үйл ажиллагааг чиглэгдэнэ.

1.3. Төсөвт байгууллага үйл ажиллагааны зардлын хэмнэлтээс, аж ахуйн нэгж, байгууллага үлдэгдэл ашиглалтад цалингийн нийт сангийн 3 хүртэл хувьтай тэнцэх хэмжээний мөнгөн хөрөнгөөр сан байгуулна.

1.4. Ахмад настны ажиллаж байсан аж ахуйн нэгж, байгууллага нь өөрчлөн зохион байгуулдсан буюу татан буугдсан бол түүний эрх, үргийг ширгүүлэн авсан этгээд тухайн ахмад настанд энэхүү журмын 3-т заасан дэмжлэг, туслалцаа үзүүлнэ.

1.5. Харьяалах байгууллага, аж ахуйн нэгж байхгүй болсон ахмад настанд дэмжлэг үзүүлэх арга хэмжээг нутгийн захиргаа, нийгмийн халамж үйлчилгээний болон ахмадын байгууллага хамтран зохион байгуулна.

1.6. Сангийн хөрөнгийг бүрдүүлэх, зарцуулах, гүйцэтгэлийг тайлагнах үргийг тухайн

аж ахуйн нэгж, байгууллагын дарга, нягтлан бодогч хариуцан гүйцэтгэнэ.

Хоёр. Сангийн хөрөнгийн бүрдүүлэлт

2.1. Байгууллага, аж ахуйн нэгж нь сангийн хөрөнгийг дараахь эх үүсвэрээс бүрдүүлнэ:

2.1.1. төсөвт байгууллагын тухайн жилийн үйл ажиллагааны зардлын хэмнэлтээс цалингийн нийт сангийн 3 хүртэл хувьтай тэнцэх хэмжээний хөрөнгө;

2.1.2. аж ахуйн нэгж, байгууллагын үлдэгдэл ашиглалтад цалингийн нийт сангийн 3 хүртэл хувьтай тэнцэх хэмжээний хөрөнгө;

2.1.3. сангийн тухайн жилийн зарцуулдаагүй үлдэгдэл;

2.1.4. иргэд, байгууллагаас санд өгсөн хандив, тусламж, тоног төхөөрөмж, баарын материал, бусад эд зүйл;

2.1.5. сангийн хөрөнгийн үлдэгдлийг банкинд хадгалуулсан хүү;

2.1.6. бусад эх үүсвэр.

Гурав. Сангийн хөрөнгийн зарцуулалт

3.1. Сангийн хөрөнгийг Ахмад настны нийгмийн хамгааллын тухай хуулийн 8.4-т заасны дагуу дараахь арга хэмжээнд зарцуулна:

3.1.1. нэмэгдэл тэтгэвэр, тэтгэмж;

3.1.2. түлээ, нүүрс худалдан авахад нь дэмжлэг үзүүлэх;

3.1.3. хеделмер эрхлэх болон үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхэлж орлогоо нэмэгдүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх;

3.1.4. орон байртай болоход нь дэмжлэг үзүүлэх;

3.1.5. бусад зардал.

3.2. Сангийн хөрөнгийг зориулалтын бус зүйлд ашиглах, зарцуулахыг хориглоно.

Дөрөв. Сангийн хөрөнгийн зарцуулалтад тавих хяналт, тайлан

4.1. Сангийн хөрөнгийн бурдүүлэлт, зарцуулалтад мэргэжлийн хяналтын байгууллага, аудитын байгууллага, тухайн байгууллагын ахмадын байгууллага эрх хэмжээнийхээ хүрээнд тус тус хяналт тавина.

4.2. Сангийн хөрөнгийн орлого, зарлагын жилийн эцсийн гүйцэтгэлийн тайланг аж ахуйн нэгж, байгууллагын удирдлага дараа оны 2 дугаар сарын 10-ны дотор гаргаж тухайн байгууллагын ахмадын байгууллагаад тайлagnana.

Засгийн газрын 2008 оны 162 дугаар тогтооолын 9 дүгээр хавсралт

**ЭХ, ХҮҮХДЭД ТЭТГЭМЖ ОЛГОХ, ХҮҮХЭД ЭХ,
ГЭР БҮЛД МӨНГӨН ТУСЛАМЖ ҮЗҮҮЛЭХ ЖУРАМ**

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

1.1. Эх, хүүхдэд тэтгэмж олгох, хүүхэд, эх, гэр бүлд мөнгөн тусlamж үзүүлэх тухай хуульд заасан тэтгэмж, мөнгөн тусlamжийг (цаашид "тэтгэмж", "тусlamж" гэх) тогтоох, олгох, түүний зогсоохтой холбогдсон харилцааг энэхүү журмаар зохицуулна.

1.2. Монгол Улстай нийгмийн хамгааллын салбарыг хамтран ажиллах тухай олон улсын гэрээ байгуулсан орны иргэн Монгол Улсад байнга оршин суудаг бол Эх, хүүхдэд тэтгэмж олгох, хүүхэд, эх, гэр бүлд мөнгөн тусlamж үзүүлэх тухай хуульд заасан тэтгэмж, тусlamж авах эрхтэй.

Хоёр. Тэтгэмж, тусlamж олгох, шийдвэрлэх

2.1. Тэтгэмж, тусlamж авахыг хүссэн иргэн энэ журмын 3-т заасан бичиг баримтыг бурдуулж сумын нийгмийн ажилтан, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллагад өгнө.

2.2. Сумын нийгмийн ажилтан, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллагын ажилтан иргэний бурдуулсан бичиг баримтыг хянан үзэж, саналаа сумын Засаг дарга, дүүргийн халамж үйлчилгээний байгууллагын даргад танилцуулна.

2.3. Сумын Засаг дарга, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллагын дарга нь тэтгэмж, тусlamж авах иргэдийн нэрсийн жагсаалтыг захирах, тушаалаар батална.

2.4. Сумын нийгмийн ажилтан, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллагын даргад нь тэтгэмж, тусlamж авах иргэдийн нэрсийн жагсаалтыг захирах, тушаалаар батална.

2.5. Иргэний тэтгэмж, тусlamж авах хүснэгтийн шийдвэрлэх хугацаа нь бичиг баримтыг

нь хүлээн авсан едреес хувийн хэрэг нээж, дэвтэр олгох хүртэл ажлын 10 хоног байна.

2.6. Аймаг, дүүргийн нийгмийн халамж, үйлчилгээний байгууллага нь иргэний тэтгэмж, тусlamжийг банкны байгууллагаар дамжуулан олгоно.

2.7. Иргэн хүснэгтээ гаргасан тохиолдолд нийгмийн халамжийн байгууллага тэтгэмж, тусlamжийг тухайн иргэний хадгаламжийн дансанд нь шилжүүлж болно.

2.8. Ихэр хүүхэд төрсөн тохиолдолд тэтгэмжийн хэмжээг ихэр хүүхдийн тоогоор нэмэгдүүлж олгоно.

2.9. Хэрэв хоёр ихэр хүүхэд төрүүлсэн бол тэтгэмж олгох хугацааг 5 сараар нэг удаа, гурав болон түүнээс дээш ихэр хүүхэд төрүүлсэн эх хүүхэд өөрөө асрах хүснэгтээ бол тэтгэмж олгох хугацааг 10 сараар нэг удаа сунгана.

2.10. Хүүхдийн тэтгэмж олгох хугацааг өргөдөл гаргасан тухайн сараас нь тооцож олгоно.

2.11. Гадаадад төрсөн Монгол Улсын иргэний хүүхэд тэтгэмж, тусlamж олгоходо Монгол Улсаас гадаадад суугаа дипломат төвлөвлөгийн газрын болон консульны газрын тодорхойлолт, итгэмжлэлийг үндэслэн эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчийн Монгол Улсад оршин суугаа харьяаллын дагуу олгоно.

2.12. Эцэг, эх нь орхиж явсан, сурагтай алга болсон, гадаадад хууль бусаар ажиллаж байгаа бол хүүхдийнх нь тэтгэмжийг эмзг эх, евөг эцэг, ах, эгч, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчид олгоно.

2.13. Гадаадад түр оршин сууж байхдаа тэрэлтээ шинээр бүртгүүлсэн гэр бүлд

тусламжийг Монгол Улсаас гадаадад суугаа дипломат төлөөлгэгчийн болон консулын газрын тодорхойлолт, итгэмжлэлийг үндэслэн олгоно.

2.14. Энэ журмын 2.13-т заасан иргэнд олгох тусламжийг тухайн иргэний гаргасан хүсэлт, Монгол Улсаас гадаадад суугаа дипломат төлөөлгэгчийн болон консулын газрын тодорхойлолт, итгэмжлэлийг үндэслэн эзгэ, эх, тэрсен ах, эгч, дүү, эмэг эх, өвөг эзгийнх нь оршин суугаа харьяаллын дагуу олгоно.

2.15. Шинээр гэрлэгчдэд олгох тусламжийг банкны байгууллагаас аваадаа эхнэр, нехер хөбүүлаа байлцан гарын үсэг зурна. Хэрэв зайлшгүй хүндэтгэн үзэх шалтгаанаар аль нэг нь ирэх боломжгүй бол эхнэр, нехрийн иргэний үнэмлэх, гэрлэлтийн гэрчилгээг үндэслэн аль нэгд нь олгож болно.

Гурав. Тэтгэмж, тусламж аваадаа бурдуулэх бичиг баримт

3.1. Жирэмсэн болон нярай, хехүүл хүүхэдтэй эх тэтгэмж аваадаа дараах бичиг баримтыг бурдуулна:

3.1.1. тэтгэмж аваагыг хүссэн иргэний өргөдөл;

3.1.2. сум, хорооны Засаг даргын тодорхойлолт;

3.1.3. иргэний үнэмлэх, хуулбарын хамт;

3.1.4. жирэмсэн үедээ эмнэлгийн хяналтад орсон тухай болон тэрсний дараа хүүхэд эсэн мэнд бойжих байгаа тухай сум, хорооны өрхийн эмчийн тодорхойлолт;

3.1.5. 2 хувь цээж зураг;

3.1.6. энэхүү журмын 1.2-т заасан иргэний хувьд Монгол Улсад хууль ёсоор байнга оршин суугчийн үнэмлэх, хуулбарын хамт.

3.2. 0-18 хүртэлх наасны хүүхдэд сар бүр олгох тэтгэмж аваадаа дараах бичиг баримтыг бурдуулна:

3.2.1. тэтгэмж аваагыг хүссэн иргэний өргөдөл;

3.2.2. хүүхдийн тэрсний гэрчилгээ, хуулбарын хамт;

3.2.3. эзгэг (эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч)-ийн иргэний үнэмлэхийн буюу түүнтэй адилтгах бичиг баримт, хуулбарын хамт, мөн түүний 2 хувь цээж зураг;

3.2.4. хүүхэд эсэн мэнд бойжих байгаа тухай сум, хорооны өрхийн эмчийн тодорхойлолт;

3.2.5. сум, хорооны Засаг даргын тодорхойлолт;

3.2.6. Гэр бүлийн тухай хуулийн 66.1-д заасны дагуу асран хамгаалагч, харгалзан

дэмжигчээр тогтоогдсон бол сум, дүүргийн Засаг даргын шийдвэр;

3.2.7. энэхүү журмын 1.2-т заасан иргэний хувьд Монгол Улсад хууль ёсоор байнга оршин суугчийн үнэмлэх, хуулбарын хамт;

3.2.8. гадаад улсын нутаг дэвсгэрт турэмдэрч байгаа Монгол Улсын иргэний хүүхдийн хувьд Монгол Улсаас гадаадад суугаа дипломат төлөөлгэгчийн болон консулын газрын тодорхойлолт;

3.2.9. энэхүү журмын 3.2.8-д заасан хүүхдийн тэтгэмжийг өвөг эзгэ, эмэг эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчид нь олгох бол энэхүү журмын 2.13-т заасан итгэмжлэл.

3.3. "Эхийн алдар" одонтой эх тусламж аваадаа дараах бичиг баримтыг бурдуулна:

3.3.1. тусламж аваагыг хүссэн иргэний өргөдөл;

3.3.2. сум, хорооны Засаг даргын тодорхойлолт;

3.3.3. "Эхийн алдар" нэг, эсхүл хоёрдугаар зэргийн одонгийн үнэмлэх, хуулбарын хамт;

3.3.4. иргэний үнэмлэх, хуулбарын хамт;

3.3.5. 2 хувь цээж зураг;

3.3.6. энэхүү журмын 1.2-т заасан иргэний хувьд Монгол Улсад хууль ёсоор байнга оршин суугчийн үнэмлэх, хуулбарын хамт.

3.4. Шинээр тэрсэн хүүхдэд нэг удаа олгох тусламж аваадаа дараах бичиг баримтыг бурдуулна:

3.4.1. тусламж аваагыг хүссэн өргөдөл, иргэний үнэмлэх, хуулбарын хамт;

3.4.2. баг, хорооны Засаг даргын тодорхойлолт;

3.4.3. хүүхдийн тэрсний гэрчилгээ, хуулбарын хамт;

3.4.4. хүүхэд эсэн мэнд бойжих байгаа тухай сум, хорооны өрхийн эмчийн тодорхойлолт;

3.4.5. энэхүү журмын 1.2-т заасан иргэний хувьд Монгол Улсад хууль ёсоор байнга оршин суугчийн үнэмлэх, хуулбарын хамт;

3.4.6. гадаад улсын нутаг дэвсгэрт турэмдэрч байгаа Монгол Улсын иргэний хүүхдийн хувьд Монгол Улсаас гадаадад суугаа дипломат төлөөлгэгчийн болон консулын газрын тодорхойлолт.

3.5. Шинээр гэрлэгчид нэг удаа олгох тусламж аваадаа дараах бичиг баримтыг бурдуулна:

3.5.1. тусламж авахыг хүссэн иргэний өргөдөл;

3.5.2. баг, хорооны Засаг даргын тодорхойлолт;

3.5.3. гэрлэлтийн гэрчилгээ, хуулбарын хамт;

3.5.4. гэрлэгчдийн иргэний үнэмлэх, хуулбарын хамт;

3.5.5. гэрлэгчдийн аль, аль нь анх удаа гэрлэж байгааг нотопсон иргэний бүртгэл, мэдээллийн байгууллагын лавлагааны хуулбар;

3.5.6. тусламж авах гэр бүлийн эхнэр, нөхрүүн оршин суугаа хаяг веер бол аль нэгнийн нь харьялах аймаг, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллага, сумын нийгмийн ажилтнаас тусламжид хамрагдаагүй тухай тодорхойлолт;

3.5.7. энэхүү журмын 1.2-т заасан иргэд гэр бүл болсон, эсхүл Монгол Улсын иргэнтэй гэр бүл болсон бол Монгол улсад байнга оршин суугчийн үнэмлэх, хуулбарын хамт;

3.5.8. гадаад улсын нутаг дэвсгэрт түр амьдарч байгаа Монгол Улсын иргэд гэр бүл болсон тохиолдолд гэрлэлтийн гэрчилгээний хуулбар, Монгол Улсаас гадаадад суугаа дипломат төлөвлөгийн болон консулын газрын тодорхойлолт;

3.5.9. энэхүү журмын 3.5.8-д заасан гэр бүлд олгох тусламжийг эзгэж, эх, төрсөн ах, эгч, дүү, эмзэж эх, өвөг эзгэгт нь олгох бол энэхүү журмын 2.13-т заасан итгэмжлэл.

Дарев. Тэтгэмж, мөнгөн тусламжийг зогсоох

4.1. Сумын нийгмийн ажилтан, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллага нь дараахь тохиолдолд иргэний тэтгэмж, тусламжийг зогсоох шийдвэр гаргана:

4.1.1. хүүхэд 18 нас хүрсэн;

4.1.2. хүүхэд үрчлэгдсан;

4.1.3. тэтгэмж, тусламж авагч нас барсан;

4.1.4. хуурамч бичиг баримт бүрдүүлэх, худал мэдээлэх зэргээр тэтгэмж, тусламж авсан нь тогтоогдсон.

Тав. Бусад

5.1. Иргэн тэтгэмж, тусламж олгох эсэх асуудлаар сумын нийгмийн ажилтан, дүүргийн

нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллагын гаргасан шийдвэртэй санал нийлэхгүй тохиолдолд сумын Засаг дарга, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллагын даргад гомдол гаргаж болно. Иргэний гомдлыг 30 хоногийн дотор хянан шийдвэрлэн. Иргэн сумын Засаг дарга, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллагын даргын гаргасан шийдвэртэй санал нийлэхгүй тохиолдолд халамжийн асуудал хариуцсан териин захирагааны төв байгууллага болон шүүхээр маргаанаа шийдвэрлүүлж болно.

5.2. Иргэн байнга оршин сууж байгаа засаг захирагааны нэг нэгжээс нэгээд бүрмесен шилжсэнээс хойш 30 хоногийн дотор шилжин суурьшсан нутаг дэвсгэрийн захирагаанд бүртүүлэгүй бол бүртгэгүй байсан хугацааны тэтгэмжийг нөхөн олгохгүй.

5.3. Тэтгэмж, тусламж авч байгаа иргэн шилжилт хедэггэен хийгэхэд тухайн орон нутгийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллага тэтгэмжийн дэвтэрт нь шилжсэн тухай бичилт хийнз.

5.4. Сумын нийгмийн ажилтан, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллага нь шилжин суурьшсан иргэний хувийн хэргийг хуулбарлан авч хадгалах бөгөөд эх хувийг тухайн Иргэнд өгнө. Иргэн нь шилжин очсон газраасаас уг хувийн хэргээрээ тэтгэмж, тусламжаа угэлжлуулэн авна.

5.5. Иргэн тэтгэмж, тусламжийн аль алинд нь хамрагдах тохиолдолд бичиг баримтаа давхардуулахгүйгээр бурдуулж болно. Энэ тохиолдолд сумын нийгмийн ажилтан, дүүргийн халамж үйлчилгээний байгууллага тухайн иргэнд нэг хувийн хэрэг нээнэ.

5.6. Аймаг, дүүргийн нийгмийн халамж үйлчилгээний байгууллага нь энэхүү журамд заасан тэтгэмж, тусламж олголтын мэдээ, тайланг улирал бүрийн дараа сарын 05-ны дотор нийгмийн халамжийн асуудал хариуцсан териин захирагааны байгууллагад ирүүлж байна.

5.7. Энэхүү журмын 3-т заасан бичиг баримтыг хуурамчаар үйлдэж тэтгэмж, тусламж олгох нөхцөл бурдуулсан албан тушаалтанд хууль тогтоомжид заасны дагуу хариуцлага хүлээнгэж, тэтгэмж, тусламжийг авсан иргэнээр нөхөн төлүүлнэ.